

OTDK dolgozat

Greff Szilvia Erika

BA

2013

Adóterhelés és adózási morál összefüggései
The correspondence between the tax burden and tax compliance

Kézirat lezárása: 2012. november 8.

TARTALOMJEGYZÉK

Ábrajegyzék	
Táblázatok jegyzéke	
1. Bevezetés	1
2. Alapfogalmak	3
2.1 Adó és kapcsolódó fogalmak	3
2.2 Morál és kapcsolódó fogalmak	5
3. Adóterhelés alakulása a magyar történelem során	6
3.1 Adóterhelés Mária Terézia uralkodásától 1848-ig	6
3.2 A reformkortól a második világháborúig	9
3.2.1 Első adóreform	9
3.2.2 Kiegyezés	9
3.2.3 Második adóreform	10
3.2.4 A két világháború közötti időszak adózása	10
3.3 Adóterhelés a második világháborút követően (1945-1988)	11
3.4 Adóterhelés 1988-tól napjainkig	15
3.4.1. Az adóterhelés alakulásának bemutatása az szja példáján	18
4. Adóterhelés és adózási morál összevetése nemzetközi szinten.....	22
5. Az adóztatás szervezeti formái.....	28
5.1 Az adóhivatal feladata, működése.....	28
5.2 Az adóhivatal szervezetének változásai	29
5.3 Fizetési hajlandóság	31
5.3.1 Önkéntes befizetések és adóalanyok számának alakulása	32
5.3.2 Ellenőrzési tevékenység	34
5.3.3 Behajtási tevékenység	36
6. Megállapítások, tapasztalatok elemzése, összegzése	43
7. Javaslatok a korszerű adóztatáshoz, az adózási morál javításához	45
Irodalomjegyzék.....	47
Mellékletek.....	49

ÁBRAJEGYZÉK

1. Éves átlagkereset, 18. oldal
2. Fizetendő adó összege, 18. oldal
3. Személyi jövedelemadó aránya az átlagkeresethez, 19. oldal
4. Adóterhelés Európában, 21. oldal
5. Az adóbevételek bruttó hazai termékhez viszonyított arányának alakulása Magyarországon és az Európai Unióban, 23. oldal
6. Állami bevételek megoszlása, 24. oldal
7. A központi költségvetés bevételei 2011-ben, 31. oldal
8. Indított ügyek száma és az adótartozás összege, 36. oldal
9. Végrehajtásból befolyt bevétel megoszlásának alakulása, 37. oldal
10. Büntető feljelentések számának alakulása, 39. oldal
11. Feltárt bűncselekmények megoszlása, 40. oldal
12. 2011-ben felderített bűncselekmények száma, 40. oldal
13. Elkövetői kör, 41. oldal

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. A magyar társadalom hangulatváltozása, 13. oldal
2. Adósságfelhalmozás, 14. oldal
3. 2010. évi adóteher megoszlása egyes országokban, 25. oldal
4. Az adóhivatal által kezelt összes bevétel alakulása, 31. oldal
5. Működő adóalanyok számának alakulása, 32. oldal
6. Az adókülönbözetek összegének és az összes ellenőrzés számának alakulása
2005 és 2009 között, 34. oldal
7. Önkéntes befizetéseken kívüli tételek alakulása, 36. oldal

1. BEVEZETÉS

"adózás olyan, mint a libatépés, annak tudománya hogyan lehet a legtöbb tollat a legkevesebb gágogás árán megszerezni"

(Colbert)

Nem is vitatkozhatunk az egykori francia pénzügyminiszter kijelentésével. Feltehetjük a kérdést, hogy szeretünk-e adót fizetni. A válasz szinte egyértelmű, nem! Senki nem szeret adót fizetni, de be kell látni, hogy kell, mert az állam ebből tudja finanszírozni a közjavakat. Ezért beletörődünk, nem szívesen, de fizetjük az adót.

Végeztem egy kisebb „közvélemény-kutatást” a környezetemben. Arra voltam kíváncsi, hogyan viszonyulnak az adófizetéshez az ismerőseim, barátaim vagy például a szomszédaim. Nem kaptam meglepő válaszokat: volt, aki csak nevetett, más azt mondta, hogy amíg nem muszáj ő nem fizet, de volt olyan is – csekély számú alany -, aki azt mondta, hogy fizet, mert kell.

Gondoljunk csak arra, hogy mit hallunk illetve látunk minden nap a médiában! Mennyi adót csálnak el például a gabonaiparban - de veszélyeztetett ágazat az egész élelmiszeripar – vagy az építőiparban, természetesen ezeken kívül fel lehetne sorolni valamennyi gazdasági ágazatot. Azt is gyakran halljuk, hogy mennyi árut foglal le a Vámhivatal nap, mint nap, mert lopott lehet, vagy feketén próbálják értékesíteni, hogy elkerüljék az adófizetést.

Mindenekelőtt szeretném kiemelni a téma sokrétűségét, komplexitását, a pénzügyi szempontok mellett jelentős hangsúly kerül pszichológia elemekre is.

Régóta jelen lévő és súlyos probléma az adózási morál, amelyet tovább fokozott a gazdasági válság. Felerősödtek a különböző társadalmi rétegek közötti érdekellentétek, kiemelkedően fontos jelentőséget kapott az adóterhelés fokozhatóságának kérdése, az egyén és a társadalom morális kapcsolata. Folyamatosan változó – általában növekvő – közterhekről beszélhetünk. Egyre inkább emelkedik az adóterhelés és ezzel egyidőben csökken az egyéni adófizetési morál.

Fontosnak tartom foglalkozni a morál kérdésével, mivel a törvényhozó hatalmak gyakran megfelelkeznek erről. Amikor például megnövelik egy adó mértékét, nincsenek tekintettel arra, hogy vajon ez milyen következményeket von maga után összességében. Jó példa az

általános forgalmi adó kulcsának 27 százalékra történő emelése, ez általános áremelkedést okozott, ami egy olyan válaszreakciót okozhat, miszerint az adózók ezt a pénzt, megpróbálják megspórolni például a személyi jövedelemadójukon, és eltitkolják jövedelmeiket. Így az állam hiába növeli egy adó mértékét és ezzel növeli az állami bevételeket, ha nincs tekintettel arra, hogy összességében lehet, többet veszít más adókon.

Dolgozatomban bemutatom, hogy a társadalom gazdasági szereplőinek (vállalkozások és magánszemélyek) folyamatosan növekedő adóterhelése hogyan hat az adózási morálra. Ennek okai pedig a magyar történelem mélységeiben gyökereznek, ezért ezzel majd részletesen foglalkozom.

Alapfeltevésem, melyet a dolgozatban folyamatosan, több részletben is igazolni kívánok az, hogy az adóterhelés növekedésének egy bizonyos fokáig javul a társadalmi morál, ugyanakkor romlik az egyéni morál. A viszonylagosan jól meghatározható adóterhelési mérték felett mind az egyén, mind pedig a társadalom negatívan viszonyul az adóterhek teljesítéséhez.

Mindez különösen felerősödik akkor, ha az ország külső és belső gazdasági környezete sem felel meg a fenntartható gazdasági növekedéssel, a költségvetési hiány, valamint az államadósság csökkentésével szemben támasztott elvárásoknak.

Dolgozatom felépítését tekintve az alapfogalmak tisztázása után egy idősoros összehasonlítást végeztem, amelyben bemutatom, hogy alakult a magyar történelem során az adóterhelés és ez hogyan határozta meg az adott időszak adózási morálját. Ezt követően egy rövid nemzetközi kitekintés következik, melyben összehasonlítottam a magyarországi adóterhelést uniós adatokkal. Végül pedig a fizetési hajlandóság szemléltetésekként néhány összehasonlító diagram és táblázat – többek között - a végrehajtási tevékenységről és az elkövetett bűncselekmények alakulásáról.

2. ALAPFOGALMAK

A fejezetben tisztázásra kerülő alapfogalmak az adó és azzal kapcsolatban néhány lényeges tudnivaló, valamint a morál és a hozzá szorosan kapcsolódó fogalmak, először viszont egy rövid bevezetés a közteherviselésről.

Ahhoz, hogy egy ország működéséhez kapcsolódó, csak a társadalom együttműködésében megoldható, közös feladatok teljesíthetők legyenek, pénzre van szükség. Ennek fedezetét az állam bevételei képezik. E közösségi, társadalmi célokat szolgáló bevételek - közpénzek - lényegében abból származnak, hogy mindenki, aki munkájából, vállalkozása termékei eladásából, az általa végzett szolgáltatások ellenértékéből származóan jövedelemmel bír, vagyonnal rendelkezik, azzal arányosan, annak egy részéről lemondva, a közösségi feladatok pénzügyi terheinek viseléséből részt vállal. A **közteherviselés** ezért azt is jelenti, hogy az adó- és járulékfizetők az általuk demokratikusan megválasztott döntést hozó (állami, önkormányzati) testületekre bízák, hogy meghatározzák a közösségi feladatok rendszerét, a források, a közbevételek képződését és azok elosztását, a közkiadásokat.

2.1 Adó és kapcsolódó fogalmak

Az **adó** fogalmát sokféleképpen definiálhatjuk, attól függően milyen tulajdonságát kívánjuk hangsúlyozni. A történelem során is többféle meghatározás született az adott politikai illetve közgazdasági ideológiáknak megfelelően. A közgazdasági irodalom legáltalánosabban megfogalmazott definíciója szerint, az adó kötelező jellegű, vissza nem térülő, visszafizetés (közvetlen ellenszolgáltatás) nélküli, általános, pénzbeli szolgáltatás, amelyeket az állam vagy más közhatalmi szervezet (pl. helyi-, területi önkormányzat) olyan jogszabályok alapján hajt be, amelyek meghatározzák ezen kötelezettségek nagyságát, feltételeit, fizetési esedékességeit. (Burján 2007)

Az **adózás általános célja** a közös fogyasztás finanszírozásának biztosítása. Ennek oka, hogy bizonyos szükségletek csak a közösség összefogásával elégíthetők ki. (Bozsik- Fellegi 2010) Tehát ez alapján elmondhatjuk, hogy azért kell adót fizetni, mert bizonyos javakat csak így lehet hatékonyan finanszírozni, mint például a közvilágítás.

Továbbá adók nélkül nem lenne mit újrafelosztani az államnak sem különböző támogatások illetve segélyek formájában a társadalom rászoruló rétegeinek. Egy jól működő

pénzügypolitikai rendszer tehát két részre bontható: adórendszerre és támogatáspolitikára. Egyik kezével elvesz az állam, a másikkal pedig visszaad.

Adóztatás hatásait Vígvári András a következő csoportokba sorolta: jövedelmi hatás, egyensúlyi hatások, korrekciós hatások, és ami témám szempontjából a legfontosabb a gazdasági szereplők, elsősorban az adózók magatartására gyakorolt hatás. (Vígvári 2005) Az adók befolyásolják a lakosság és a vállalkozások nettó jövedelempozícióit, még pedig úgy, hogy hatással vannak a fogyasztói árak alakulására, alakítják a termelés és szolgáltatás költségeit, és befolyásolják a gazdaságpolitikai célok megvalósítását.

Az adóztatás nem hasonlít az egyéntől-egyénnel vezető pénzáramlások legtöbbjéhez, hiszen míg a legtöbb ilyen transzfer önkéntes csereügyletben valósul meg, addig az adózás, **kötelező** dolog. (Kállai – Sztanó 2002)

Pont ezért, az adózás kötelező jellegéből adódóan természetes adózói törekvés, hogy az adózó, olyan feltételek megteremtésére törekszik, amely mellett az adózás számára a legkedvezőbb. Az **adókkerülést** (adóelkerülést) jogi szempontból az adóminimalizálás legális formájaként ítélik meg. Az egyén gazdasági tevékenységének, ügyleteinek olyan megszervezése, mely módot ad az adófizetési kötelezettség minimalizálására, de sosem ütközik jogszabályokba.

Meg kell különböztetni az **adókijátszás** fogalmát, amely már a törvény megsértését feltételezi. Ennek formái jogellenes magatartásként nyilvánulnak meg. (Burján 2007)

Adóterhelés, mikortól teher az adófizetés? Hogyan határozható meg ez a szint? Nem mindenkinek azonos a jövedelme, ezért az anyagi korlátok is eltérőek lehetnek. Amíg elfogadható nagyságú az adó mértéke, addig jövedelemelvonásról beszélünk, afelett pedig már adóteherről. De hol az a határ? A válasz lehetne, hogy a jövedelemtől függ, de kinek és milyen jövedelmétől? A nominálistól? Attól kevésbé, sokkal inkább a reáljövedelemtől, attól, hogy mit kapok a béremért. Fontos tényező, hogy a bérek alakulása, hogyan követi az infláció változását. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy az adóterhelés az adott időszakban meglévő adók összessége, amely az adóalanyokat terheli.

2.2 Morál és kapcsolódó fogalmak

Mit is értünk **morál** alatt? Nehezen definiálható. Értelmező kéziszótár szerint: erkölcs, közerkölcs, erkölcsi közfelfogás. Latin eredetű szó (mores 'szokások'). Kapcsolatba hozható a móres szóval, amelynek jelentése tisztesség, illendőség, jó modor illetve fegyelem. (Magyar Értelmező Kéziszótár, Merényi Könyvkiadó)

Király Gábor Szociológia előadásai alapján próbáltam definiálni a morál szóval logikailag kapcsolatba hozható norma valamint szocializáció szavakat. Ezzel is közelebb kerülhetünk a morál, mint fogalom, dolgozatomban alkalmazott jelentéséhez. **Norma:** magatartás-előírások, amelyek a lehetséges magatartások szerint előírják a helyeset és a követendőt. A norma megszegését mindig valamilyen szankció követi, a társadalom tagjainak konformitását biztosítja a külső szankció, például mások rosszallása, valamint a „belső” (internalizált) szankció pl. szégyen, bűntudat. A társadalomba beleszülető ember a közössége normáit, értékeit is **szocializálja**. Közgazdasági szempontból a norma a piaci szereplőktől elvárt racionális viselkedés, amely alapja a piaci mechanizmusok működésének.

A jól szocializált embert a lelkiismerete is hajtja döntési szituációba kerülve, hogy felfüggeszse én központú viselkedését így a társadalom által elvárt értékek, normák szerinti döntést hozza meg. (Pokol 2009/3)

Mindezek alapján azt mondhatjuk, amiről általában azt gondoljuk, hogy saját személyes döntéseink – továbbtanuljak-e vagy hány gyerekem legyen – társadalmi erők határozzák meg. Végül az emberek döntenek, de a társadalom leszűkíti a döntési teret mielőtt a döntésre sor kerülne. Az egyének társadalmi lények, akik társadalmi szabályokat követnek; valamint megpróbálnak megfelelni a társadalmi csoportjuk vagy osztályuk elvárásainak, amelybe tartoznak.

Kiemelendő még a **jogi norma** fogalma is, amely egy általános érvényű, mindenkire kötelező magatartási szabály, amelyet az állam vagy valamely állami szerv alkot és érvényesülését végső soron a kényszer eszközével, biztosítja. E fogalom és a morál kapcsolatát az ötödik fejezetben kívánom bemutatni részletesebben.

3. ADÓTERHELÉS ALAKULÁSA A MAGYAR TÖRTÉNELEM SORÁN

Az adófizetés kezdetét pontosan meghatározni nem könnyű feladat, már a legősibb kultúrákban is előfordul. Amióta az emberek kisebb-nagyobb csoportja közösséget alkotva együtt él, társadalmat formál, azóta felmerülnek közös szükségletek, amelyeket finanszírozni kell. Ezen szükségletek fedezetét pedig adókkal lehet előteremteni. Az adókat vagy önként ajánlották fel vagy erőszakkal kényszerítették ki fizetésüket. (Juhász)

A fejezetet négy szakaszra osztottam, az első Mária Terézia korától 1848-ig tart. Ezután következnek a reformkor legjelentősebb vívmányai, majd pedig a világháborúk korától bemutatva a mai adórendszer kialakulásának folyamata történeti kitekintésekkel színesítve.

3.1 Adóterhelés Mária Terézia uralkodásától 1848-ig

Magyarország történetében hosszú évszázadokon keresztül megfigyelhető egy kettősség! **Egyrészt** a nemesi rend adómentességet élvezett, amelyet az 1222-ben kiadott Aranybullához köt a köztudat. II. András a rendkívüli hadiadó megfizetése alól mentesítette a nemeseket, azonban e jogforrásra hivatkozva a későbbi évszázadokban már ténylegesen mentesek voltak a nemesek mindennemű adó teljesítése alól. **Másrészt** a társadalom jelentős többségét alkotó jobbágyokat adók sora terhelte: tized, kilenced, kapuadó, füstadó, robot valamint a földesúrnak járó ajándékok megszámlálhatatlan sokasága. A jobbágyi járadékok évszázadok alatt alakultak ki, s olykor elviselhetetlen terhet jelentettek. Erről tudósítanak a jobbágy lázadások, s erre hívják fel a figyelmet a reformkor nagy politikusai. (Rubicon 28.o)

A XVII. században a királyi Magyarországon a nemesség adózásellenes magatartása volt jellemző. A nemesek nagyrészt ellenszolgáltatás nélkül, csupán előjogaikra hivatkozva igyekeztek mentességüket kiaknázni. Az adózás mélypontját a XVII. század első felében érte el Magyarországon. Az adózásban jelentősebb változás a XVIII. században, Mária Terézia uralma alatt következett be. (Ilonka 2004)

Közismert az 1741. évi pozsonyi országgyűlés nagyjelenete: a szép, fiatal királyné, Mária Terézia esdekelve kéri a magyar nagyurakat, hogy mentse meg a porosz királytól fenyegetett birodalmát. A főurak a megható szavakat hallván egyként kiáltanak: „Életünket és vérünket királynőnkért!” Rossz nyelvek szerint azonban csendben hozzáfűzték: „**De zabot nem!**”

E mellett mutatkozik az a tény, miszerint a királynő megadóztatta egész birodalmának nemességét és papságát, adómentessége csak a magyar nemességnek maradt. (Rubicon 58.o)

A rendi jogok és kiváltságaik, biztosították Magyarország számára a Birodalmon belüli különállást. Ettől az időszaktól „úri szokássá” vált az adó nem fizetése, elkerülése, megkerülése, a jövedelmek eltitkolása. Alapvető morális problémákat felvető jelenség!

Mérföldkőnek számított Mária Terézia 1767-ben kiadott Urbárium. Az Osztrák Birodalom egységesítési folyamatának részét képezte a felvilágosult uralkodó azon elképzelése, hogy a birodalom minden államában **egységesíti a jobbágyság terheit**. Ennek értelmében a jobbágy köteles volt az egyház számára teljesíteni a tizedet, az államnak a forspontot és a porciót, a földesúrnak a kilencedet és a robotot. (Rubicon 30.o)

Az állami bevételek legnagyobb részét a jobbágyok fizették, ezért az adóalanyok védelme érdekében Mária Terézia szabályozta a jobbágysági terheket (52 ígás robot vagy 104 gyalog robot, valamint meghatározta az ajándék nagyságát is).

Az uralkodó megkísérelte az adóztatás alapját az urbális telekben meghatározni, ám ezt a próbálkozását az országgyűlés elutasította, mondván a föld nem a jobbágy tulajdona, hanem a földesúré. Ezáltal nem adóztatható.

A jobbágyok terheit növelte még a deperditának nevezett szolgáltatás is. Ennek lényege az volt, hogy kötelező volt a beszállásolt katonaságot és annak állatait ellátni élelmiszerrel és minden mással. Erről a katonák nyugtát adtak, amit a kincstár lényegesen a piaci ár alatt

megtérített. A megtérített és a valós érték közötti különbséget nevezték deperditának. (Ilonka 2004)

A XVII-XVIII. században az adók ügye a hagyományos rendi hatalom és a modernizálódó, központosuló állam konfliktusának gyújtópontjába került, hiszen a pénz és az adóügyek fontos szerepet játszottak az újkori állam kialakulásában.

Heves ellenállásba ütközött az uralkodónő azon kísérlete, hogy a nemességet is megadóztassa. Próbált könnyíteni ugyan a jobbágyok helyzetén, de mindaddig, amíg a nemesség a társadalom részeként nem vállalt részt az állami bevételek hozzájárulásához, nehéz egy modern újkori állam kialakítása.

Fontosnak tartom itt kiemelni, hogy adókról és adórendszerről beszélünk ugyan, de nem a modern értelemben vett adózást kell ezalatt érteni. Gondoljunk csak arra, hogy mire kellenek az adóbevételek! Akkoriban az uralkodóház fényűzésének és a birodalom fenntartásának költségeire, míg ma az adóbevételek jó részét szociális ellátás formájában újraosztják, másik részből pedig finanszírozzák a közjavakat.

Mária Teréziát fia, **II. József** követte a trónon, aki folytatta anyja politikáját és drasztikusabb eszközökkel próbált könnyíteni a jobbágyság terhein, el akarta törölni a szolgáltatásaikat és önkényesen akarta szabályozni a parasztok járadékait. Egységesen megadóztatta a jobbágyok és a nemesek földjeit is. Úgy vélte nagyobb eredménnyel kecsegtet az önkéntes jövedelembevallás, még ha összességében kevesebb is, mint a felülről, erőszakkal kikényszerített befizetés.

A Birodalom által folytatott háborúk hadikiadásait már nem tudták fedezni, ezért óriási adókat vetett ki. Visszamenő hatállyal 5-15 százalék adót vontak le minden ember fizetéséből, nyugdíjából valamint tanulmányi és vallási alapból fizetett illetékéből is.

A XVIII. század végére a Birodalom által kivetett adók elviselhetetlen mértékűre nőttek, amit tovább nehezített a pénz igen nagymértékű elértéktelenedése is. Az infláció leküzdésére Ferenc császár 1811-ben kiadott egy pátenst, amelyben a pénz értékét egyötödére csökkentette, ezzel az állami terhek, adók összegét ötszörös értéken kellett megfizetni. A magyar parasztok nagy része állatainak eladására kényszerült a hadiadó egy összegben történő megfizetése miatt. (Ilonka, 2004)

3.2 A reformkortól a második világháborúig

3.2.1 Első adóreform

Kossuth Lajos és gróf Széchenyi István, a kor két kiemelkedő politikusa, ugyanazt a célt szerette volna megvalósítani politikai programja során, még pedig egy modern adórendszer kiépítését. Eltérés a megvalósítás módjában jelentkezett: Kossuth jóval radikálisabb politikája nagyobb támogatottságra tett szert.

Kossuth Lajos programjában megfogalmazott - a témám szempontjából releváns - követelése a következők voltak: önálló magyar pénzügyi rendszer, a nemesség megadóztatása valamint az úrbéri terhek megszüntetése a földbirtokosok kártalanításával.

Az **első adóreformra** 1848-ban került sor Kossuth Lajos tervezete alapján. Közvetlen és közvetett adókat vezettek be. Közvetlen adó volt egyebek között a földadó, ezt a föld minősége és területe alapján vetették ki. A forradalom és szabadságharc bukása után, 1850-ben az osztrák adórendszert adaptálták Magyarországon. Osztrák nyílt parancsra bevezették a **közteherviselést**, ami azt jelentette, hogy a nemeseknek is adózniuk kellett. Közvetlen adókból álló adórendszer működött: földadót, házadót, kereseti adót és jövedelemadót kellett fizetni. (Bozsik- Fellegi 2010)

3.2.2 Kiegészítés

A kiegészítést követően, 1868-ban látott napvilágot az **első „magyar” adórendszer**: a földadóról, a házadóról és a jövedelemadóról rendelkező törvény. Ezen rendelkezések hatása egyértelműen kedvezően ítélt meg az adózási morál tekintetében, hiszen a társadalom nagyobb részét alkotó szegényebb rétegek mellett megjelent a nemesek adófizetési kötelezettsége. Így hiába kellett ugyanannyi vagy esetleg több adót fizetniük, mégis „egyenlőbbnek” érezhették magukat a társadalom azon rétegével, amely évszázadok óta képes volt adómentességének megőrzésére.

A kiegészítés után létrejövő komoly államháztartási problémákat Wekerle Sándor tudta megoldani az 1880-as évek végén. A régi államkölsönöket és egyéb adósságokat új, alacsonyabb kamatozású államkötvényekre cserélte, valamint emelte a fogyasztási adókat, ezzel is növelve az állam bevételeit.

Ebben a korszakban az adók két csoportra oszlottak: egyenes (föld-, ház-, jövedelem- és személyes kereseti adó) és közvetett adókra (szesz-, hús-, cukoradó). Az állam összes bevétele 1868 és 1891 között több mint kétszeresére emelkedett az adóemelések révén. A földadóval szemben megnőtt a többi egyenes adó és a fogyasztási adók aránya, megteremtve a teherviselés alapját. (Ilonka 2004)

3.2.3 Második adóreform

A **második adóreform-kísérletre**, amelyet Wekerle Sándor akkori miniszterelnök neve fémjelez, 1909-ben került sor. A reform célja kettős: egyrészt minden polgár képességei szerint adózzék, másrészt az összes adóteher ne változzék. Ennek érdekében az egyenes adókat eltörölték, a hozadéki adót módosították, és új adónemet vezettek be. A legnagyobb mérvű változás a jövedelemadó esetében történt: progresszív személyi jövedelemadót vezettek be.

Az adóalany a családfő volt, a családtagok jövedelme összeadódott, így voltaképpen nem is személyi, hanem családi jövedelemadózásról beszélhetünk. A létminimumnál alacsonyabb jövedelem adómentes volt, és a gyermekek után adókedvezmény járt. (Bozsik - Fellegi 2010)

Wekerle Sándor reformkísérlete ismételten pozitív hatással lehetett a társadalom adófizetési moráljára, hiszen mindamellett hogy az adóterhek nem nőttek a progresszív adózás megjelenésével az egyének „képességeik szerint adózhattak”. Figyelembe vették az eltérő jövedelmekkel rendelkezők eltérő adóterhelhetőségét. Az egyéni adófizetési morál esetén viszont nem dönthető el ilyen egyszerűen, hiszen a szegényebb rétegeket egyértelműen kedvezően érintették a változások, addig az adófizetésre kényszerülő nemességről ez korántsem mondható el.

3.2.4 A két világháború közötti időszak adózása

Az I. világháborút követően a lakosságot terhelő adók közül az alkalmazottak kereseti adója volt az egyik legjelentősebb. Fizetni kellett minden szolgálati és munkabérvizonyból származó jövedelem után, ha az meghaladta a havi 80, illetve az évi 960 pengőt. A kulcsa 0,5-től 8 százalékgig terjedt. Akinek a keresete a havi 120, illetve évi 1440 pengőt meghaladta alkalmazotti különadót kellett fizetnie. (Ilonka 2004)

1918 után a közterhek jelentősen nőttek, és az átlagos adózó számára az adórendszer még bonyolultabbá, áttekinthetlenebbé vált. Magyarországon nemcsak az állam adóztatott, hanem a vármegyék, a főváros, a városok és községek, az egyházak, sőt még az ipari és mezőgazdasági kamarák is szedtek adókat. Az adók és illetékek 70-80%-a a központi költségvetést gyarapította, a maradékon osztoztak az önkormányzatok és más szervezetek. (Rubicon 72.o)

Az 1919-ben bekövetkező infláció leküzdését csak az új pénz, a pengő bevezetése és a magas kulccsal (1,5 százalék) bevezetett „áfa” tudta megvalósítani. Jelentősen növelték a közvetett adók súlyát az egyenes adókéval szemben, mivel az elégtelen nyilvántartási rendszer miatt nem volt pontos adat az adózók számáról és keresetéről. Az adóalanyok eltitkolták jövedelmeiket, így nem lehetett jövedelemadót szedni tőlük. A fogyasztás illetve forgalom adóztatására helyezett hangsúlytól jelentősebb adóbevételeket vártak. (Ilonka 2004)

A közvetett adók megfizetését, ha akarták sem tudták megkerülni az emberek, hiszen a termék megvásárlásával egyidejűleg az adót is megfizették. Ez a példa is remekül szemlélteti az adózási morált. A burkolt adóterhelés nem rontotta tovább az amúgy is rossz adófizetési morált, mivel az emberek kevésbé érezték a súlyát, mintha közvetlen adóként vetették volna ki rájuk.

3.3 Adóterhelés a második világháborút követően (1945-1988)

A világháború hatalmas pusztítást végzett, az ország romokban, az államkassza üresen tátongott. Rengeteg bevételre lett volna szüksége az államnak a helyreállítási munkálatokhoz, a hiperinfláció pedig tovább fokozta a nehézségeket.

A második világháború után újjászületett Magyarországon 1945-46-ban már hihetetlen méreteket öltött az infláció, előfordult, hogy egyetlen héten akár 200 százalékos volt. Adópengő, majd adójegy használatát vezették be, de mind csak ideiglenes megoldás volt. 1946. augusztus 1-jén bevezették az új pénzt, a forintot, amely 400 000 kvadrillió pengővel volt egyenértékű. (Ilonka 2004)

A Rákosi-korszakban (1948-56) a kormányzat megemelte a parasztság adóit, növelte a beszolgáltatási mennyiségeket. Voltak évek, amikor „a padlást is lesöpörték”, elvéve a földművesek következő évre szánt vetőmagját. Céljuk a parasztság szövetkezetekbe való kényszerítése volt. (Szárny - Kaposi 2006)

A „szocialista” adórendszer (**harmadik adóreform**) első változata 1957-ig volt érvényben. Fő vonása, hogy óriásira nőtt az adóztatás elosztási-újraelosztási funkciója. A cél a magánvállalkozások terheinek növelése, az állami szektor terheinek csökkentése volt. A külföldi tulajdonú vállalatok adóterheit oly mértékben növelték, hogy előbb-utóbb csődbe jutottak, így állami tulajdonba vehették. A közvetlen adók szerepe növekedett, az adótábla progresszivitása erősödött, ami jelentős adóteher növekedést eredményezett az emberek számára. A munkajövedelmek (a lakosság meghatározó jövedelmeinek) adóterhe csökkent.

„Közérzetjavító” volt, és egyben nagyobb teljesítményre serkentett, hogy a jövedelemadó-kulcsot 20 százalékkal csökkentették, s hogy a kisiparosok, a magánkereskedők és az önálló szellemi tevékenységet végzők mentesültek az adóterhektől. (Fellegi-Bozsik 2010)

Az MNB adatai szerint az ország össztermelése 1957-ben 12,3 százalékkal haladta meg az 1956. évit. A munkabérek és a személyi jellegű kifizetések 14 százalékkal emelkedtek. A pénzjövedelmek növekedésének közel háromnegyed része a munkabéremelésből adódott, megszűnt az államkölcson-befizetés és a gyermektelenségi adó. (Ilonka 2004)

A kereskedelem szabályozórendszerében jelentős módosítás volt az 1971. évi **kereskedelmi adó** kiterjesztése és emelése. A kereskedelmi vállalatok és szervezetek növekvő nyereségét kívánták elvonni. Adómentességet kizárólag a kislélekszámú településeken működő egységek, a vendéglátás, a zöldség- és gyümölcskereskedelem valamint egyes kereskedelmi szolgáltatások (például az élelmiszer-házhozszállítás) élveztek. Az adó mértékét gyakran szubjektív módon állapították meg.

Az időszakban alkalmazott legfontosabb egyenes adónemek: a földadó, mezőgazdasági termelőszövetkezetek adója, házadó és községfejlesztési hozzájárulás.

Földadó: alapja az aranykorona- értékben kifejezett kataszteri tiszta jövedelem. Mértéke az adóztatott földterület tiszta jövedelmének minden aranykoronája után 4 kilogramm búza volt.

Mezőgazdasági termelőszövetkezet adóját az illetékes község, város, tanács adóügyi csoportja vetette ki, ha a szövetkezet földjei a község határában terültek el. A szövetkezetek a jövedelemadó és a földadó mellett egyes melléktevékenységeik után forgalmi adót is fizettek.

A házadót a lakóházak után fizették. Minden épület után fizetendő, amelynek falazata a földön nyugszik.

Községfejlesztési hozzájárulást egy-egy település vetett ki polgáraitra, mértékét ott határozták meg. Ahogy látható igen jelentős volt a lakosság adóterhelése!

Az **új gazdasági mechanizmus** (1968) a tervutasításos rendszer helyébe lépő program. Bevezették az eszközlekötési járulékot. Ennek az volt a lényege, hogy az eszközök értékének 5 százalékát évente be kellett fizetni az államkasszába, akár termeltek velük, akár nem. A forgalmiadó-kulcsok számát csökkentették, és nagyobb forgalmi adót vezettek be. A korábbi politikával ellentétben a kisiparosok és magánkereskedők jövedelemadóját jelentősen emelték. (Ilonka 2004)

A diktatúrák bukása után óriási feszültségeket szült a piaci viszonyokra való átállás. Nőtt a munkanélküliség és a szociális ellátórendszerek is megrendültek. Az „egyenlődsdihez” s az állam gyámkodásához szokott embereknek egyszerre kellett megtanulniuk a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodást, az öngondoskodást, és elviselniük az egyre szembetűnőbb vagyoni különbségeket. (Száray– Kaposi 2006)

A következő táblázat jól jellemezi az 1980-as évekbeli magyar társadalom hangulatának alakulását, amelyre egyértelmű hatást gyakorolt az adott politikai rendszer, a fizetendő adók és a bérek alakulása is.

A magyar társadalom hangulatváltozása (százalék)

1. számú táblázat

	1981	1986	1988
A gyermekek megfelelő felnevelésének lehetősége	98	87	42
A munkához való jog	96	93	80
A dolgozók érdekeinek védelme	93	89	46
A társadalom erkölcsi színvonala	88	81	50
A családok kiegyensúlyozott élete	86	73	36
Egyenlő esélyek az érvényesülésre	78	69	38
A véleménynyilvánítás szabadsága	74	67	43
A pénz értékének állandósága	66	41	6
A lakáshoz jutás lehetősége	63	39	16
A szabadidő mennyisége	58	46	27
Az anyagi jólét	46	29	10
Az árubőség	44	34	18
Az emberek öltözködése	42	33	28
A házimunka gépesítettsége	22	16	13

Forrás: Száray Miklós – Kaposi József Történelem IV. Nemzeti Tankönyvkiadó 2006

Jól látható, hogy az 1980-as évek végére a magyar társadalom hangulata jelentősen romlott. Nőtt az elégedetlenség és a kilátástalanság. Nézzük csak a legszembevetőbb változást a pénz értékének állandóságát! 1988-ra már a 10 százalékot sem érte el! Szükségessé vált egy új rendszer, mert a szocialista eszmék alapja, miszerint a jólétet, az életszínvonalat kell emelni, elbukott. Az ország pont az előbb említett okból felvett rengeteg külföldi hitelének köszönhetően reménytelenül eladósodott. Reformokra, a gazdaság élénkítésére, az adórendszer modernizálására rendkívül nagy szükség lett.

Adósságfelhalmozás

2. számú táblázat

Időszak	Magyarország (dollár)	Magyarország (százalék)	Fejlődő országok (dollár)	Fejlődő országok (százalék)
1972-73	1 milliárd	100	100 milliárd	100
1978-79	5 milliárd	500	500 milliárd	500
1985	10 milliárd	1000	1000 milliárd	1000
1988	14 milliárd	1400	1230 milliárd	1230

Forrás: saját készítés Ilonka Mária Az adózás története az őskortól napjainkig című könyve alapján

A fentebbi táblázat alapján egyértelműen látszik, hogy nagy szükség volt a gazdaság teljes átalakítására. A szocialista „látszat jólétet” már nem lehetett tovább fenntartani, még felelőtlen külföldi hitelek felvételével sem. Feltétlenül szükségessé vált a korszak hibáinak mérséklése, illetve korrigálása, kijavítása.

3.4 Adóterhelés 1988-tól napjainkig

Magyarországon az adórendszer jelenlegi formája 1988-89-ben alakult ki. Minden évben voltak változások, volt olyan év is, amikor adóéven belül is módosították a vonatkozó törvényeket.

Az adóztatás rendje a bizalmi elvre, az önadóztatás elvére alapozva lett kiépítve. Az önadózási rendszer kialakítása, bevezetése és a megvalósítás zökkenőmentessé tétele érdekében széleskörű tájékoztató, felvilágosító munka folyt mind az írott, mind pedig az elektronikus médiában. Kiemelt jelentőséggel bír az adózási tudnivalók közérthető, folyamatos ismertetése, a jogkövető magatartás elősegítése, a kötelezettségek betartatása céljából.

A **negyedik adóreform** előzményeként számos módosítást vezettek be, ilyen volt a bérbruttósítás, amit a lakosság nagyon nehezen fogadott el. Nehéz volt megérteni, hogy a bruttó 60 ezer forintos fizetésnek 48 ezer a nettója. (Ilonka 2004)

1988-ban került sor az adóreformra, egyebek között azzal a szándékkal, hogy adórendszerünk közelítsen a nyugati, nyugat-európai adórendszerekhez. Nem utolsó sorban a korábbi elhibázott politika következményeinek kezelése is fontos feladat volt. Célok:

- Csökkenteni az elvonások mértékét és ezzel együtt az adókedvezmények és támogatások körét. 1987-es adórendszerben túl sok adófajta volt, ami nagy adminisztrációs költségeket okozott: 35 különféle adó létezett, ebből 21 a vállalati, 14 a lakossági jövedelmeket adóztatta.
- Kevesebb adófajta legyen és az adózás egyszerűsödjön. Az adózás struktúrája is rossz volt: túl nagy volt a közvetlen adók részaránya, illetve ezen belül is sok adó terhelte a vállalati nyereséget, ami gyengítette a nyereségérdekeltséget. Mivel a költségtényezőket alig terhelték az adók, a bruttó nyereség magas, a nettó igen kicsi volt.
- A közvetett adók szerepe növekedjék, és jobban adóztassák meg a költségelemeket.

A reform céljaival összhangban **három új adónem** került bevezetésre, mely máig is a költségvetési adóbevételek gerincét alkotja. Ezek az adónemek az: általános forgalmi adó, vállalati nyereségadó (későbbiekben vállalkozási nyereségadó, majd társasági adó) és a személyi jövedelemadó. (Bozsik – Fellegi 2010)

A reform korszerűsíteni kívánta az elavult, meglévő adórendszert. Csökkentette a közvetlen adók szerepét és előtérbe helyezte a közvetett adók alkalmazását. Ezzel a lakosság vált az adóterhek fő viselőjévé a vállalkozásokkal szemben. Csökkentették ugyan a vállalkozásokat terhelő adók számát, mégis egy pozitív tendencia figyelhető meg. A mennyiség helyett a minőség irányába történt elmozdulás. A költségelemek megadóztatásával próbálták nyereségorientáltabbá tenni a vállalatokat, hiszen ezáltal több adó folyhat be a nyereségadóztatás révén.

Ennek ellentételezésére viszont jóval nagyobb teher hárult a lakosságra, így az adózók elkezdtek eltitkolni jövedelmeiket és minimalizálni adófizetésüket.

Természetesen voltak hibái is az új rendszernek! Bonyolultabbá vált a rendszer a progresszív adók bevezetésével, valamint az elszámolási és ellenőrzési rendszer átalakításával. Utóbbi miatt csökkent a nyilvántartott adóalanyok száma is. Mindezek rontották a gazdaság

hatékonyságát, az emberek pedig mindinkább az adóelkerülés lehetőségeit kezdték kihasználni. Nehéz megállapítani, hogy a reform hogyan hatott a társadalom adófizetési moráljára, de ha a társadalmat „összetevőkre” bontjuk már jobban kezelhető a kérdés. A vállalati szektor adóbefizetése nyilvánvalóan nőtt, javult a morál a kedvezőbb szabályozás miatt. A háztartásokat ezzel ellentétben növekvő terhek sújtották.

Az 1988-as nagy adóreformmal a magyar adórendszer teljes körűen kibontakozott, az európai rendszereknek megfelelővé vált. (Hetényi 2004)

Az adóreform akkor teljesedett ki igazán, amikor a közterhek beszedésének egységes szabályozására 1991. január 1-jétől hatályba lépett az Adózás rendjéről szóló törvény. (Sándor 2012)

A rendszerváltás után megfigyelhető tendencia, hogy a kis-, közepes és a nagyvállalkozások csoportjaiban a veszteségesek abszolút száma évről évre nő. A kutatók szerint ezt a veszteséget fenntartással kell kezelni, mivel a vállalkozások jelentős része nem érdekelt abban, hogy a jövedelmét kimutassa. Előfordul, hogy jóval kisebb nyereséget látunk, mint amennyit valójában elérnek.

Ez jelentheti részben a bevételek eltitkolását, másrészt, hogy a vállalkozások azokat a tételeket is elszámolják költségként, amelyek nem a tevékenységüket szolgálják.

1996-ban viszont a legkisebb egyéni vállalkozások is nyereségesek lettek az adótörvények változása, a költségelszámolás szigorodása, valamint a szakmánként és területenként differenciált minimális jövedelemszint előírása miatt. Ez a tény rávilágít arra, hogy mennyire befolyásolja az adótörvények változása a vállalkozások adózási szokásait. (Ilonka 2004)

3.4.1. Az adóterhelés alakulásának bemutatása az szja példáján

A rendszerváltás óta hazánk adórendszerét tekintve megfigyelhető, hogy a legtöbb és legjelentősebb módosítás az általános forgalmi adót és a személyi jövedelemadót érintette. A lakosságot terhelő adóknak könnyebb a beszedése, az ellenőrzése, mint a vállalkozások adóinak esetében. Kisebb az esély a jövedelemeltitkolásra. A lakosságnak egyre nagyobb terhet kell elviselnie.

Éppen a fentebbi okok miatt a személyi jövedelemadó példáján mutatnám be az adóterhelés alakulását 1988-tól napjainkig.

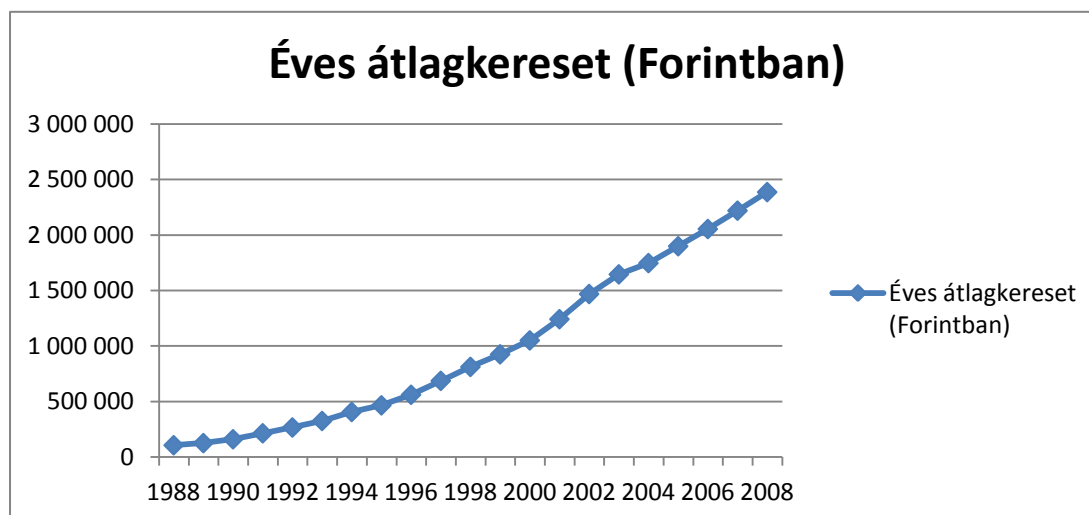
A teherviselési képesség szerint való arányosítása az adó fizetésnek az egyenes adókban juttatható legtokéletesebben kifejezésre, mégpedig a jövedelemadóban. A progresszió, a létminimum adómentessége kiválóan tekintettel van az egyének eltérő adófizetési képességére.

Ahogy már említettem a személyi jövedelemadó egész eddigi történetét az adómértékek folyamatos változásai, valamint az adóalapok folyamatos szélesítése jellemezte. A törvény 1995-ben nem csak módosították, hanem újat alkottak. Ez azonban nem jelentette a főbb szabályok változását, csak áttekinthetőbbé tették a törvényt. (Ilonka, 2004) Megszüntették az adómentes határt a személyi jövedelemadózásban, létrehozták viszont az adójóváírás intézményét valamint az általános forgalmi adó kulcsát felemelték 12 százalékra. A **Bokros-csomag** elsősorban a nyugdíjasokat, az alkalmazotti jogviszonyban állókat és a gyermekes családokat érintette kedvezőtlenül. Ez a reform ellentétben az 1988-assal szemben a méltányosság és igazságosság elvei helyett a hatékonyságot helyezte előtérbe. Minél több adóbevétel minél egyszerűbb beszedése lett a cél.

Adótáblák, bruttó átlagkeresetek és fizetendő adó összegének alakulása című táblázat a Mellékletek között található meg, amely alapján a következő megállapításokat teszem.

Folyamatos növekedési tendencia figyelhető meg mind az átlagkereset, mind a fizetendő adó összegének tekintetében, kivétel csak az utóbbinál van, 2008 óta csökken a fizetendő adó összege. Ez köszönhető természetesen az adókulcsok mértékének csökkenésének, majd pedig a progresszív adó teljes megszűnésének.

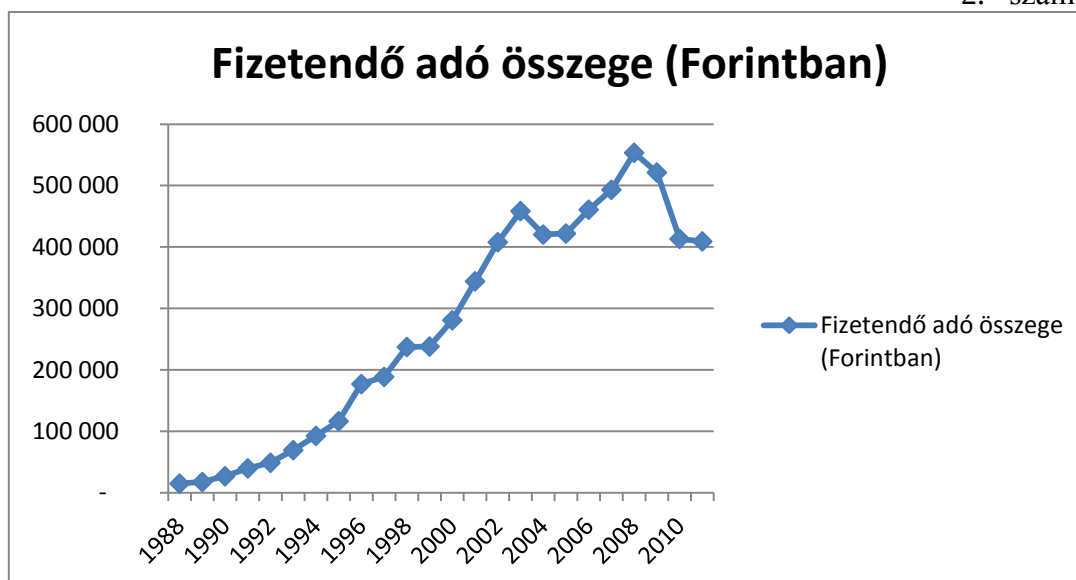
1. számú ábra

Forrás:

saját szerkesztés www.ksh.hu adatai alapján

2. számú ábra

Forrás: saját szerkesztés www.nav.gov.hu és www.ksh.hu adatai alapján

Amíg az éves bruttó átlagkereset 24 év alatt majd 24-szeresére nőtt, 2376 százaléka lett, addig a fizetendő adó összege több mint 27-szeresére emelkedett, mintegy 2786 százalékra. Az 1988-as átlagkereset után 14 685 forintot, azaz 13,65 százalék volt az adómérték (9 400 Ft + 90 000 Ft feletti rész 30 százaléka), 2011-ben pedig 16 százalék.

Az éves átlagkereset és a fizetendő adó összegének felhasználásával létrehoztam egy mutatót, amely az adó arányát mutatja az éves átlagkeresethez képest. Az 1988-as (13,65%) és a 2011-es érték (16%) jelentősen nem tér el köszönhetően a csökkenő adókulcs mértéknek.

Kiemelném viszont az 1996-os évet, amikor is az átlagkereset több mint 30 százalékát (31,46%) fizették be az emberek, ennek oka visszavezethető a Bokros-csomagban foglaltakra.

3. számú ábra

Forrás: saját szerkesztés www.nav.gov.hu adatai alapján

1988-ban **tizenegy sáv** volt, 1995-ben hat, 1999-ben három, 2011-től pedig egysávós lett a személyi jövedelemadó. Feltehető a kérdés, hogy melyik rendszerben jelent nagyobb terhet az adófizetés! A válasz pedig az, hogy nyilvánvalóan, ahol több sáv van sokkal jobban tekintettel van az adózók jövedelmére, igazságosabb közteherviselésről beszélünk. A reform bevezetésekor a rendszer szociálisan érzékenyebb volt az alacsonyabb keresetűekkel szemben. Fokozatosan vesztett szociálpolitikai funkciójából a személyi jövedelemadó rendszere.

Nézzünk meg még valamit, ha igazságosságról beszélünk: 1995-ig volt nulla százalékos, azaz **adómentes jövedelem**. 1988-ban ez az összeg 48 000 Ft-ig (az átlagkereset 23,56 %-a), 1995-ben már 110 000 Ft-ig (az átlagkereset 44,6 %-a) terjedt! Ehhez képest az 1996-os adósávoknál drasztikus változás látható, megszűnt az adómentes jövedelem, és a legkisebb adókulcs mértéke **20 százalék** lett! Ha egy egyszerű művelettel arányosítanánk, akkor ma 602 596 Ft bruttó kereset lenne adómentes, ha az 1988-as számokkal dolgozunk, illetve 1 140 589 Ft bruttó kereset, ha az 1995-sökkel (*ceteris paribus*).

Most arra mutatok egy példát, hogy az egykulcsos adó nem feltétlen ugyanakkora terhet jelent mindenkinek. Legyen két adózó, az egyik keres bruttó 120 000 Ft-ot a másik bruttó 450 000 Ft-ot (nem szélsőséges adatok)! Az első adózónak a fizetendő adója 19 200 Ft, a másodiké pedig 72 000 Ft. Ha a járulékoktól eltekintünk, a zsebükben marad rendre 100 800 Ft és 378 000 Ft. Ezt a fennmaradó összeget kell megélhetésre, munkába járásra, esetleg hiteltörlesztésre költeni. Vajon kinek mennyi marad, ha figyelembe vesszük, hogy az alacsonyabb keresetűen bevételeik nagyobb hányadát költik fogyasztásra.

Megfigyelhető a legfelső adókulcsok folyamatos csökkenése is. 1988-ban a legmagasabb kulcs 60 százalék, 1999-ben már csak 40 százalék, 2010-ben 32 százalék volt, ezután pedig teljesen meg is szűnt a többkulcsos adózás.

Azzal a kérdéssel dolgozatomban nem kívánok foglalkozni, hogy a jelenlegi szabályozást megítéljem, nem kapcsolódik a témához, hogy eldöntsem megfelelő lépés-e az adott gazdasági helyzetben az egykulcsos adórendszer bevezetése.

Előnye viszont mindenképpen, hogy egyszerűsödik a rendszer az egy kulcsra történő átállással valamint a szuperbruttósítás kivezetésével. Azt már nehezebb eldönteni, hogy az adózási morálra milyen hatással van, mivel csökkent a mértéke, de ezzel egyidejűleg megszüntették az adójóváírás intézményét is. Tekintettel arra, hogy a lakosság nagyobb arányát képviselik az alacsony keresetűek véleményem szerint negatívan hat az adózási morálra, hiszen őket sújtotta ez a módosítás.

Véleményem szerint a rendszer bevezetésekor ugyan bonyolultabb volt a sok sáv miatt, de éppen ezért sokkal jobban tekintettel volt az adózók jövedelmi helyzetére, méltányosabb volt.

Ha javaslatot kellene tennem, hogy a jelenlegi rendszert hogyan módosítsák, akkor az igazságosság elvét venném alapul. Elsőként több sávot (kettőt vagy hármat) alkalmaznék progresszív adókulccsal, majd visszaállítanám az adójóváírás intézményét végül pedig a gyermekek után járó adókedvezmény mértékét csökkenteném, hogy a lehető legtöbb család ki tudja használni. Véleményem szerint ilyen jellegű változtatások után javulna a társadalom adózási morálja.

4. ADÓTERHELÉS ÉS ADÓZÁSI MORÁL ÖSSZEVETÉSE NEMZETKÖZI SZINTEN

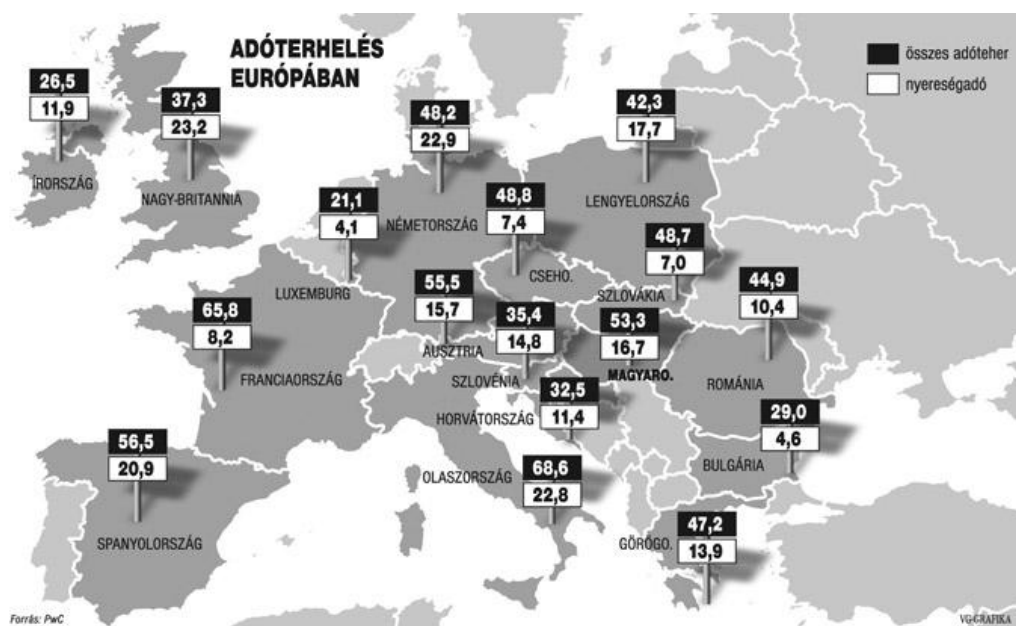
Első pillantásra kitérőnek tűnhet ez a fejezet, de rendkívül fontosnak tartom annak szemléltetését, hogy Magyarország hol helyezkedik el a nemzetközi porondon az adóterhelés tekintetében. Röviden, szinte csak utalásszerűen mutatok be néhány adatot, hogy el tudjuk helyezni hazánkat az adózási top listán.

Hitelt érdemlően nehéz összehasonlítani két ország adórendszerét eltérő népességű, nagyságú, fejlettségű államok lévén. Eltérő adózási múlttal, szokásjogokkal rendelkeznek a nemzetek. Mindezek ellenére - és pont ezen problémák miatt – bemutatnék néhány összehasonlító diagramot és táblázatot, szemléltetve a magyarországi adóterhelés tényleges nagyságát. Valóban olyan jelentős mértékű-e, amilyenek „belülről” érezzük, vagy ez a reális tendencia egész Európában.

Vállalati adóztatásról

Általánosságban azt kell mondani, hogy az alacsonyabb gazdasági fejlettséggel jellemezhető újonnan csatlakozott tagállamokban (pl. Bulgária 4,6%) a társasági adó mértéke összességében elmarad a régi tagállamokétól (pl. Németország 22,9%).

4. számú ábra

Forrás: internet, www.vg.hu

Mindezek ellenére a Világbank és az International Finance Corporation tanulmánya szerint a térségbeli országokénál jóval magasabb a cégek nyereségére rakódó adóteher Magyarországon, ahogy ezt a fenti kép is mutatja. A jelentés szerint a tényleges elvonás mértéke nálunk 16,7 százalék, míg a románok 10,4 százalék, a csehek és a szlovákok pedig 7 százalék körüli terhet vetnek ki. Ez a társaságiadó-teher az egyik legmagasabb arány a térségben. (www.vg.hu)

Mi következik ebből? Az, hogy a hazai vállalkozásokat nagy teher sújtja, valószínűsíthető éppen ezért is olyan jellemző a bevételek eltitkolása vagy a tevékenységükhöz nem kapcsolható költségek elszámolása. Minden eszközzel próbálják adóalapjukat csökkenteni. Ez az adóteher viszont a külföldi vállalkozásokat korántsem sújtja olyan mértékben, mint a hazaiakat. Azok ugyanis, hogy az országban telepedjenek le jelentős adókedvezményeket kapnak. Ez pedig tovább fokozza az amúgy is rossz adózási morált.

Lakosságot terhelő adókról

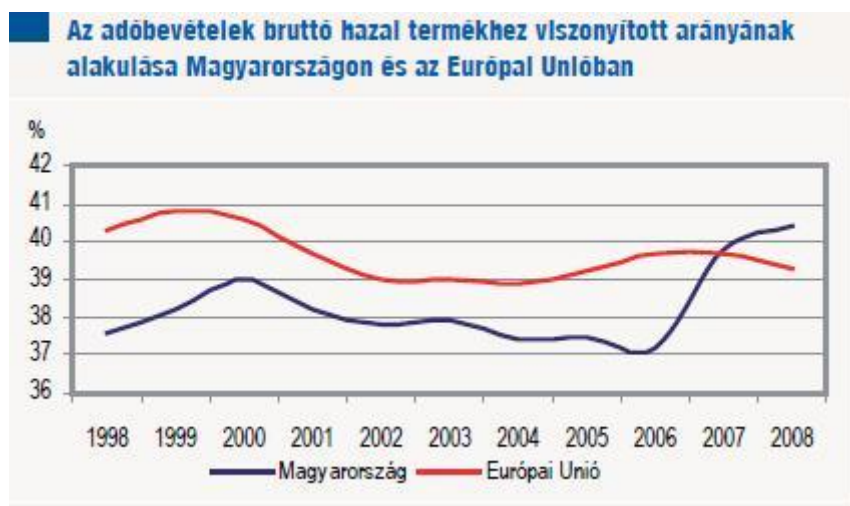
Személyi jövedelemadóból 2008-ban 1183 milliárd euró bevétele keletkezett az Európai Unió tagállamainak, ami összesített GDP-jüknek 9,5%-át jelenti. Magyarországon ugyanebben az évben a bruttó hazai termék 7,7%-át jelentették az szja-bevételek.

Említést érdemel, hogy számos újonnan csatlakozott tagállamban egyetlen kulcsot alkalmaznak a személyi jövedelemadó vonatkozásában. A leghosszabb ideje ez a balti államok adórendszerét jellemzi. A magasabb jövedelmi szinttel rendelkező, fejlettebb európai államokban ugyanakkor inkább az erősen progresszív jövedelemadózás az elterjedt. Luxemburgban például **17 kulcsa** van a központi jövedelemadónak. Érdekes látni, hogy a fejlettebb országokra sokkal inkább jellemző a méltányosabb, igazságosabb adóztatás, mint az elmaradottabb, szegényebb országokban. Természetesen az is érthető, hogy ahol nincs elég állami bevétel, jobban kapnak az egyszerűbben beszédhető adók után és a hatékonyságot preferálják. Véleményem szerint nagyságrendekkel jobb az adózási morál egy olyan – gazdaságilag fejlett - államban, ahol tekintettel vannak az adózók jövedelmi viszonyaira.

Adóbevételek alakulása a bruttó hazai termékhez viszonyítva

Az alábbi diagram azt mutatja, hogy a hazai adóbevételek GDP-hez viszonyított aránya 2007-es évig körülbelül azonos módon alakult, mint az Európai Unióban. 2007-től viszont az EU-ban egy csökkenő tendencia indult meg, nálunk pedig egy **jelentős emelkedés** látszik.

5. számú ábra

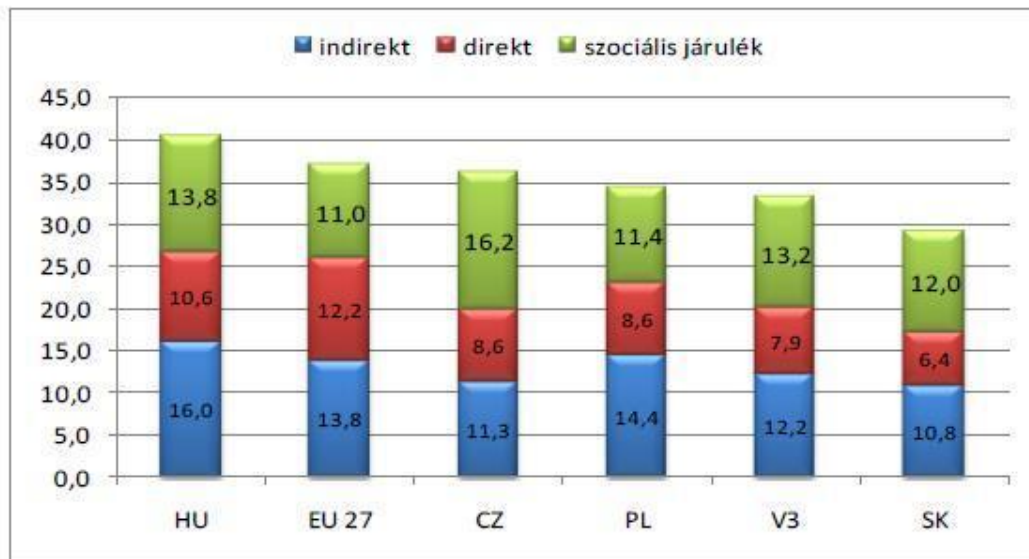
Forrás: internet, www.ksh.hu

A régi tagállamokban általában magasabb az adóterhelés, mint az újonnan csatlakozottakban. Kivétel Magyarország, ahogy már a vállalati adóterhelésnél is láttuk. Hazánkban az adó formájában történő elvonás mértéke 40,4 százalék volt 2008-ban, ami **meghaladta az uniós átlagot**, s ami egyben a legmagasabb arány az újonnan csatlakozott országok közül.

A hasonló fejlettségű országok adataival összehasonlítva megállapítható, hogy Magyarországon **kiemelkedően magas** volt az utóbbi években a GDP-arányos adóterhelés, magasabb az EU 27 illetve az eurózóna átlagánál is. A visegrádi országok 2008-ban kimutatott átlagos 33 százalékos adóelvonása 7 százalékponttal volt alacsonyabb a 40 százalékos magyar mutatónál.

Állami bevételek megoszlása

6. számú ábra

Forrás: internet, www.kormany.hu

A régi tagállamokban a közvetlen, a közvetett adók és a társadalombiztosítási hozzájárulások lényegében azonos arányban részesednek az állami bevételekből, az újonnan csatlakozott tagállamokban ezzel szemben kisebb a közvetlen adók szerepe.

Így hazánkban is az átlagosnál magasabb a közvetett adókból és a társadalombiztosítási hozzájárulásokból származó bevételek aránya, a közvetlen adóbevételek részesedése pedig az átlagnál mérsékeltebb. (www.kormany.hu)

2010. évi adóteher megoszlása az egyes országokban

3. táblázat

	Income, profits and capital gains (%)	Social security (%)	Property (%)	Goods and services (%)
Austria	28,3	34,5	1,3	28,0
Belgium	34,4	32,5	6,9	25,4
Czech Republic	20,1	44,7	1,3	33,4
Denmark	61,3	2,1	4,0	31,7
Estonia	20,0	38,7	1,1	39,8
Finland	35,7	29,8	2,7	31,5
France	21,9	38,8	8,5	25,0
Germany	28,6	39,1	2,3	29,5
Greece	22,3	34,6	5,6	37,1
Hungary	21,3	30,7	3,1	42,8
Ireland	36,1	20,3	5,6	36,9
Italy	32,9	31,5	4,7	25,8
Luxembourg	35,7	29,6	7,2	27,1
Portugal	27,1	28,8	3,8	39,6
Slovak Republic	18,1	43,3	1,5	36,4
Slovenia	20,2	40,3	1,6	37,3
Spain	28,4	37,7	6,1	26,7
Sweden	35,6	25,0	2,4	29,5
United Kingdom	37,4	19,1	12,1	30,9
United States	43,0	26,2	12,9	17,9

Forrás: OECD Tax Statistics

Ha rangsorokat állítanánk fel, Magyarország a fogyasztást terhelő adók arányát tekintve győzne. Portugália még mindig 3 százalékpontos lemaradással követné csak. Ennek egyik oka lehet, hogy az adózó a termék vagy szolgáltatás megvásárlásakor megfizeti az adót is, tehát nem tudja elkerülni, ellentétben a közvetlen adók megfizetésével.

A vagyoadókat tekintve látható, hogy a fejlettebb országokban nagyobb a súlyuk, például Anglia, Belgium vagy Franciaország. Külön érdekesség lenne az Amerikai Egyesült Államok adórendszerével összehasonlítani az európai rendszereket. Vessünk csak egy pillantást az adóterhelés megoszlására: sokkal kisebb a fogyasztást terhelő adók súlya, nagyobb pedig a

jövedelmet, a tőkenyereséget terhelő adóké. Ezt viszont a dolgozat terjedelmi korlátai miatt nem tudom bemutatni.

2011-ben a teljes elvonás aránya már 53,3 százalék, ez a **hetedik legmagasabb** az EU-ban, ahol a 27 tagállamot figyelembe vevő átlag 44,2 százalék.

Összességében tehát az mondható el, hogy **Magyarország adóterhelése** a többi újonnan csatlakozott államénál **magasabb**, sokkal nagyobb a közvetett adók és a vállalkozásokat terhelő nyereségadók mértéke is. Ez az adóterhelés pedig meghatározza az ország adófizetési hajlandóságát.

5. AZ ADÓZTATÁS SZERVEZETI FORMÁI

Jelen fejezetet azért tartom fontosnak, mert az adózási morált ki tudná jobban megítélni, mint azok, akik munkájuk során érintkeznek, kapcsolatot tartanak az adózókkal. Látni kell, hogy milyen bonyolult szervezeti körülmények között, milyen széleskörű feladatokat kell ellátni ahhoz, hogy az államnak biztosított legyen a bevétel.

A fejezet felépítését tekintve először röviden bemutatom az adóhivatal működését, a jelenlegi szervezet kialakulását, ezt követően pedig táblázatok és grafikonok elemzésével bemutatom, hogyan alakul az adófizetési kötelezettségek teljesítése. Ezzel az a célom, hogy szemléltessem az adózási morált, úgy hogy bemutatom milyen arányban teljesülnek a befizetések önkéntesen, és milyen arányban végrehajtással.

5.1 Az adóhivatal feladata, működése

A NAV jogi személyiséggel rendelkező kormányhivatal, melynek felügyeletét a nemzetgazdasági miniszter látja el. Jelenleg körülbelül 23 000 főt foglalkoztat.

A NAV gazdálkodási jogköre alapján önállóan működő és gazdálkodó központi költségvetési szerv, mely a központi költségvetésben önálló fejezetet képez.

A NAV vezetője az elnök. Az elnök képviseli a NAV-ot, közvetlenül vezeti a Központi Hivatalt, továbbá ellátja mindazon feladatokat, amelyeket jogszabály a hatáskörébe utal.

Az adóhatóság alapvető feladata, hogy a törvényekben előírt módon és mértékben biztosítsa az állami kiadásokhoz szükséges bevételeket, amely egyet jelent a kötelezettségek és azok teljesítésének folyamatos figyelemmel-kísérésével, ellenőrzésével és nyilvántartásával. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal tevékenysége meghatározó az államháztartási bevételek alakulásában. (Tímár 2010)

A központi költségvetés évenkénti tervezésekor – hosszú évek óta – megfigyelhető a bevételi előirányzatok növelésére való törekvés mellett a kiadások fokozatos csökkentése. A jövedelem-elvonás mértéke döntően az államháztartás igényeitől, fedezeti szükségleteitől és egyensúlyi állapotától függ.

Az államháztartás bevételi követelményeinek teljesítése érdekében az NAV-nak folyamatos feladata az önkéntes adózói befizetések kezelése, az adóeltitkolások feltárása (ellenőrzési tevékenység), a bevallott, illetve ellenőrzéssel feltárt és meg nem fizetett tartozások

kimutatása, hátralékok kezelése, (minél nagyobb összegű) csökkentése a behajtási tevékenység hatékonyságának törvényes eszközökkel történő fokozása.

A fentebbiek alapján levonható a következtetés, hogy a NAV egy hatalmas, több ezer főt foglalkoztató „mamutvállalat”, amely igen sokrétű tevékenységet folytat. Ezt jól szimbolizálja, hogy feladatkörét a 2010. évi CXXII. törvény hosszasan sorolja.

5.2 Az adóhivatal szervezetének változásai

A mai egységes adóhivatal jogelődje a kiegyezés után jött létre. A II. világháborút követően a központosított tervutasításos rendszerben elvesztette feladatát, megszűnt az 1940-es évek végén. A gazdasági reform idején 1967. június 18-án PM Bevételi Főigazgatóság néven alakult meg újra.

Az **Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal** (APEH) a Minisztertanács **1987.** július 1-jével hozta létre, amelynek szervezete alapvetően a jogelőd intézmények, a PM Ellenőrzési Főigazgatóság, a megyei adómegállapító hivatalok és az illetékhivatalok szakembereinek tudására, munkájára épült. Az APEH létrehozásakor a Hivatali Központ irányítása alá tartozott az Adóelszámolási Iroda, a 19 megyei és a Fővárosi Igazgatóság, ezek irányítása alatt működtek az Adófelügyelőségek.

1992. január 1-jei hatállyal valósult meg az APEH szervezetének és irányítási rendszerének egyik legmarkánsabb átalakítása, melynek során az addigi háromszintű szervezet **kétszintűvé vált** úgy, hogy az adófelügyelőségek a megyei igazgatóságok szervezetébe integrálódtak.

Az **1997-es** esztendő a **szolgáltató adóhivatali modell** megjelenését hozta. Ennek szellemében a szigorú és következetes adóhatósági fellépés mellett megjelent az adózók irányába nyitó szolgáltató hatóság, amely az adózók ügyeinek intézését egyszerűbbé kívánta tenni. A szolgáltatói adóhivatal modell a fejlett adóigazgatási kultúrájú országokban általánosan alkalmazott azon filozófia, amely az adóztatás kényszerítő hatósági szerepköre helyett az adózók önkéntes jogkövetésére való ösztönzésre helyezte a hangsúlyt.

A Kormány **2007.** január 1-jétől a **regionális szervezeti struktúra** felállításáról és működtetéséről rendelkezett. Ennek következtében hét régiós és egy országos illetékességű igazgatóság (Kiemelt Adózók Igazgatósága) jött létre. Ezzel párhuzamosan a szervezetbe integrálódtak az illetékhivatalok és a Szerencsejáték Felügyelet.

Területi szervei:

1. Észak-magyarországi Regionális Igazgatóság
2. Észak-alföldi Regionális Igazgatóság
3. Dél-alföldi Regionális Igazgatóság
4. Dél-dunántúli Regionális Igazgatóság
5. Közép-magyarországi Régió (legnagyobb)
6. Közép-dunántúli Regionális Igazgatóság
7. Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatóság

2011. január 1-jével, az APEH és a Vám- és Pénzügyőrség egyesülésével létrejött a **Nemzeti Adó- és Vámhivatal**. A NAV **háromszintű** kormányhivatal, székhelye Budapest. Alsó fokú szervei a megyei igazgatóságok, középfokú szervei a regionális adó-, vám és pénzügyőri, illetve bűnügyi főigazgatóságok, továbbá a speciális hatáskörű főigazgatóságok, felsőfokú, egyben központi szerve a Központi Hivatal. A NAV központi –de nem felsőfokú- szervei még az informatikai feladatokat ellátó intézetek, valamint a Képzési, Egészségügyi és Kulturális Intézet. (NAV 2012)

5.3 Fizetési hajlandóság

Dolgozatom második fontos eleme az adózási morál. Ennek mérése, ha nem is lehetetlen rendkívül nehéz lenne. Szoros kapcsolat mutatható ki viszont az adózási morál és a fizetési hajlandóság között, amely viszont könnyebben számszerűsíthető.

Az adófizetési hajlandóság az adók mértékétől, az adózási szabályok bonyolultságától, kiszámíthatóságuktól és a pénz elköltésének átláthatóságától, tisztaságától függ.

Mindenekelőtt azonban mielőtt rátérnék a Magyarországon ma jellemző fizetési hajlandóság szemléltetésére, felsorolom az adózási morált alkotó összetevőket és az egyik legfontosabb befolyásoló tényezőt, a jogszabályi környezet fontosságát mutatom be.

Az adómorál általános fogalmát több összetevőre le lehet bontani. Ezek a következők:

- bizalom állami intézményekben és elégedettség állami intézményekkel,
- kormányzati korrupció megítélése,
- szabálykövetés, normakövetés, valamint konformitás, és
- adótudatosság. (Torgler 2003)

A legfontosabb keret jogszabály, amelyet alkalmazni kell minden adózással kapcsolatos ügyben a 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről (Art.). Általánosságban elmondható, hogy az adójogban alkalmazott normák kötelező jellegűek, kevésbé megengedőek, mint a magánjogban. Leegyszerűsítve a jogszabály előírja az adózók jogait illetve kötelezettségeit és meghatározza adófizetési kötelezettségüket.

Minden évben történik módosítás az Art.-ot illetően, amelyekkel próbálják kikényszeríteni a jogkövető magatartást. Véleményem szerint a kulcs a „kikényszeríteni” szó, hiszen ha inkább kedvezményeket, lehetőségeket biztosítanak, javíthatóbbá válna az amúgy igen alacsony jogkövetési hajlandóság.

E rövid kitérő után, ismertetném a fejezet felépítését: először felmérem az adóbevételek alakulását, majd bemutatom az ellenőrzési és behajtási tevékenység szükségességét. Mindezek alapján megállapíthatóvá válik a fizetési hajlandóság. A 2005-től 2009-ig terjedő időszakot vizsgálom, kiegészítve 2011. évi adatokkal illetve néhány - rendelkezésemre álló - 2012 első háromnegyedévi adatot is elhasználok.

5.3.1 Önkéntes befizetések és adóalanyok számának alakulása

Az adófizetési hajlandóság első vizsgálatom alá vont összetevője, a működő adózók által tett önkéntes befizetések.

Az **adóhivatal által kezelt összes bevétel** alakulását mutatja a következő táblázat. 2009. évig növekvő tendencia volt megfigyelhető, amikor egy általános csökkenés kezdődött majdnem minden adónemet tekintve.

Az adóhivatal által kezelt összes bevétel alakulása

4. számú táblázat

	2005	2006	2007	2008	2009
Összes befizetés (m Ft)	6 631 893	7 163 834	8 653 988	9 289 799	8 829 159

Forrás: saját szerkesztés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

2011. évben az államháztartás teljes bevétele 8 299 600 millió forint volt, amelyből legnagyobb részt a társadalombiztosítási járulékok (3 231 400 millió forint), általános forgalmi adó (2 219 500 millió forint) valamint a személyi jövedelemadó (1 382 800 millió forint) tették ki. A személyi jövedelemadóból realizálódott bevétel az adózási feltételek változásának megfelelően (adókulcs csökkentése) 385,1 milliárd forinttal kevesebb az előző évinél, azonban az évre tervezett költségvetési elvárás 19,8 milliárd forinttal túlteljesült.

7. számú ábra

Forrás: saját szerkesztés Bulletin 2011 című kiadvány adatai alapján

A működő adóalanyok száma

5. számú táblázat

Gazdálkodási forma	2005	2006	2007	2008	2009
Jogi személyiségű gazd.társ-k (db)	235 894	250 275	267 737	287 409	293 707
Jogi szem. nélküli gazd.társ-k (db)	243 920	256 694	238 627	228 161	217 485
Költségvetési szervek (db)	10 528	10 453	9 886	9 637	9 134
Egyéb szervezetek (db)	74 306	76 542	77 684	78 828	80 719
Gazdálkodók összesen	564 648	593 964	593 934	604 035	601 045
Egyéni vállalkozók (fő)	438 561	410 999	401 683	388 868	370 299
Adószámos magánszemélyek (fő)	240 800	234 046	275 255	596 774	624 054
Egyéni váll. összesen	679 361	645 045	676 938	985 642	994 353
Működő adózók száma	1 244 009	1 239 009	1 270 872	1 589 677	1 595 398

Forrás: saját szerkesztés az Apeh világa évkönyvek adatai alapján

A gazdálkodók száma némi növekedést mutat, de nem jelentős, ellentétben az egyéni vállalkozók számával, ami több mint 300 000 fővel nőtt majdnem 1 000 000 főre. A legszembetűnőbb változás azon magánszemélyek körében történt, akik önálló tevékenységet is végeznek, ezért adószámmal rendelkeznek. Számuk több mint 2,5-szeresére nőtt!

Ezen adatok ismeretében egy olyan mutatót számoltam, amely valós tartalommal ugyan nem bír - mivel a különböző adózók más és más típusú és mértékű adóknak vannak kitéve -, de szimbolizálja az adóterhelés alakulását: az egy **főre jutó fizetendő adó**. Ennek összege 2005-ben 5 331 Ft/fő, 2009-ben pedig 5 534 Ft/fő volt. Növekedés látszik ugyan, de elhanyagolható mértékű, aminek oka lehet a már említett adóbevétel csökkenés a 2009. évben.

2011-re 2,5 százalékkal nőtt a működő adóalanyok száma az előző évhez képest, az év végére számuk meghaladta az 1,7 milliót.

5.3.2 Ellenőrzési tevékenység

Az adóhatóság ellenőrzési tevékenységében kiemelkedően fontos szerepet tölt be az **adóelkerülés különböző formáival szembeni eredményes fellépés**. Az adóhivatal 2009. évben összesen 298 035 darab ellenőrzést folytatott le.

Kiemelt feladat az adójogi szempontból kockázatot jelentő **új vállalkozások ellenőrzése**. Ennek célja az adózói életútjuk további nyomon követésére irányuló jelzés mellett az eleve visszaélési céllal alakult adózók kiszűrése és a jogkövető magatartásra ösztönzése.

2012-ben az adómorál javítására az adóhatóság fegyelmezőerejeként két új eszköz került bevezetésre, adóregisztrációs eljárás és fokozott adóhatósági felügyelet néven. A bevezetett eljárások lehetővé teszik az adóhatóságnak, hogy adószám megállapítás előtt kizárja az adóelkerülési céllal létrehozott vállalkozásokat. (www.blog.ucmsgroup)

A vizsgálatok végén megtett megállapítások legnagyobb része áfa adónemben történik. A **feketegazdaság** elleni fellépésnek egyik legfontosabb területe az általános forgalmi adó vizsgálatok keretében az országhatáron belüli és azon túl nyúló körbeszámlázásos ügyletek és az értékesítési láncolatok vizsgálata, valamint azon adózók ellenőrzése, akik áfa kötelezettségük minimalizálása érdekében bevallásaikban nagy összegű értékesítést terhelő áfával szemben nagy összegű előzetesen felszámított áfát szerepeltetnek. E tárgykörben 2009. évben 5 030 darab ellenőrzést végeztek, amely során 141 900 millió forint nettó adókülönbözet került megállapításra, ez az összes megállapítás 32 százaléka.

Az ellenőrzési tevékenység eredményességét hivatott bemutatni a következő tábla, amely az **adókülönbözetek összegének és az összes ellenőrzés számának alakulását** mutatja 2005 és 2009 között.

6. számú táblázat

	2005	2006	2007	2008	2009
Nettó adókülönbözet (M Ft)	202 668	302 245	356 698	468 352	443 195
Jogerős adókülönbözet (M Ft)	185 817	227 818	285 876	386 882	395 840
Jogerősen visszatartott összeg (M Ft)	36 168	33 431	30 550	28 169	25 912
Összes ellenőrzés (db)	426 658	565 500	675 131	885 411	866 956

Forrás: saját szerkesztés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 178. § 3. pontja meghatározza az **adókülönbözet** fogalmát. E szerint „a bevallott (bejelentett), bevallani (bejelenteni) elmulasztott vagy a bevallás (bejelentés) alapján kivetett, kiszabott és az adóhatóság által utólag megállapított adó, költségvetési támogatás különbözete, vagy a büntető bíróság által jogerősen megállapított adóbevételek-csökkenés, illetőleg a jogosulatlanul igénybe vett költségvetési támogatás”.

A nettó adókülönbözet és a jogerős adókülönbözet összege 2009-re körülbelül megkétszereződött, ahogy a lefolytatott ellenőrzések száma is. A jogerősen visszatartott összeg tekintetében figyelhető meg egy folyamatos csökkenés, amely a költségvetési támogatásokhoz kapcsolódik.

Az ellenőrzések száma és a működő adózók viszonya: 2005-ben majd 3 db ellenőrzés jut egy adózóra, 2009-ben alig több mint 1,5 ellenőrzés.

A nettó adókülönbözet és a működő adóalanyok kapcsolata: 2005. évben 162 915 Ft, 2009. évben pedig 277 795 Ft adókülönbözet jut egy adózóra. Ez az adófizetési hajlandóság (morál) tekintetében egyáltalán nem értékelhető kedvezően. Ennek egyik oka pedig pont az előző számításban rejlik, melyben kiderült, hogy felére csökkent az egy adózóra jutó ellenőrzések száma.

Összes adóbevételek és nettó adókülönbözet kapcsolata: 2005-ben 3,1 százaléka volt az ellenőrzések során megállapított nettó adókülönbözet összege az adott évben befolyó teljes adóbevételeknek. Ez az érték 2009. évben 5 százalék körül alakult.

5.3.3 *Behajtási tevékenység*

Az adóhivatal behajtási tevékenységet ellátó területének sokrétű feladatai vannak: idetartoznak a hátralékkezelés, a végrehajtás és a fizetési kedvezmények iránti kérelmek elbírálása, valamint a csődtörvény hatálya alá tartozó csőd, felszámolási, végelszámolási eljárások is.

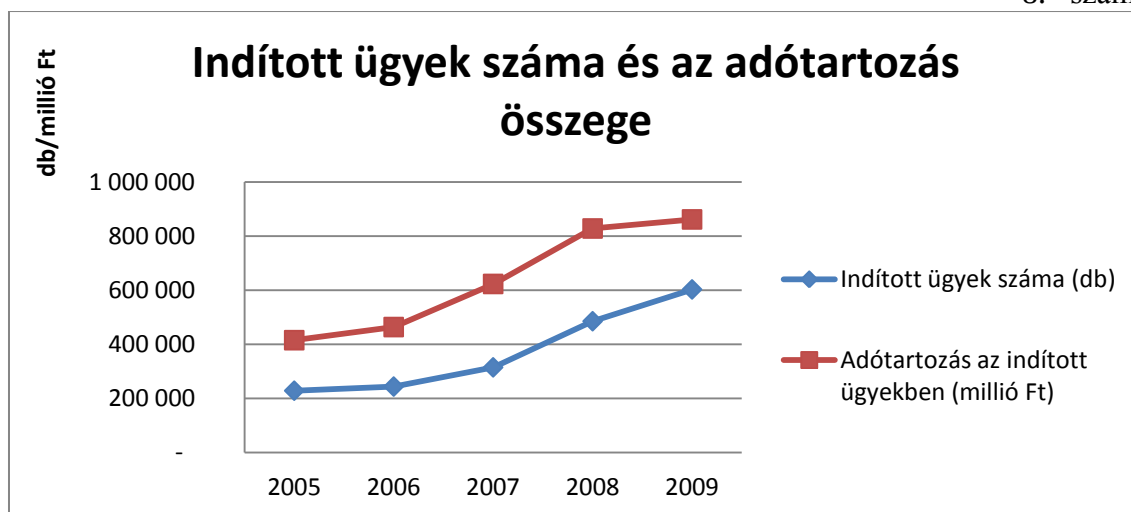
Amennyiben az adózók az előírt határidőre az adókat nem fizetik meg, a kintlévőségek behajtásáról gondoskodik e négy szakterület. A **hátralékkezelési tevékenység** közvetlen „bevételt” nem hoz, ám mégis kiemelt jelentősége van: a hátralékok rendszeres kimutatásával, az adós vagyoni helyzetének feltárásával előkészíti a sikeres végrehajtást. A legtöbb „hozam” a **végrehajtási eljárásokból** származik, ahol a törvényben biztosított hatósági jogosítványokkal élve az adózó vagyonának lefoglalásával és értékesítésével érik el az állammal szembeni kötelezettségek beszedését. A **felszámolásoknál** viszont az adóhatóság is csak egy ügyfél, az eljárás irányítása a bíróság kezében van és a követelések megtérülése is igen alacsony.

Adótartozás

Az adótartozás fogalmát az **adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény** 178. § 4. pontja pontosan meghatározza. E szerint „az adótartozás az esedékességkor meg nem fizetett adó és jogosulatlanul igénybe vett költségvetési támogatás.” A definiálást azért tartottam fontosnak, hogy elkülöníthetővé váljanak a fogalmak, mint az adótartozás és a fentebb már tárgyalt adókülönbözet.

2005-ben 228 146 ügyet indított az adóhivatal adótartozás behajtására. Ez a szám pedig folyamatosan emelkedik, 2009-re elérte a 602 587 darabot. A darabszám emelkedésével párhuzamosan nő az adótartozás összege is: 2005-ben 414 871 millió forint, 2009-ben pedig 861 285 millió forint volt.

Az **egy darabra vetített adótartozás összege** egy mesterséges mutatószám, amely egy átlagos értéket határoz meg, hiszen nem feltételezhető a tartozás arányos eloszlása. Ennek értéke csökkent: 1 818 445 Ft/db-ról 1 429 312 Ft/db-ra, amelynek oka, hogy amíg az ügyek száma több mint 2,5-szeresére nőtt, addig az adótartozás összege alig több mint kétszeresére.

Forrás: saját készítés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

Behajtási tevékenység alakulása

A következő táblázat az **önkéntes befizetéseken kívüli tételek alakulását** mutatja 2005 és 2009 között. A kiutalás előtti visszatartás értéke csökkenő tendenciát mutat, több mint 10 000 millió forinttal kevesebb. Az összes bevétel ennek ellenére jelentősen nőtt, majdnem 65 000 millió forinttal. Ez az adó-, járulék-, illeték- valamint magánnyugdíj-pénztári tartozás behajtásából befolyt összegek növekedésének tudható be. Az előbbieik közül a legjelentősebb tétel az adóbehajtásból befolyt bevétel, 2009-ben például 175 592 millió forint volt.

7. számú táblázat

	2005	2006	2007	2008	2009
Összes behajtás (M Ft)	207 689	215 387	255 749	292 195	282 171
Kiutalás előtti visszatartás (M Ft)	36 168	33 431	30 550	28 169	25 912
Összes bevétel (M Ft)	243 857	248 819	286 299	320 364	308 083

Forrás: Apeh világa évkönyvek adatai alapján saját szerkesztés

Végrehajtás

Az adóhatóság az adótartozás megfizetésére az adózót, az adó megfizetésére kötelezett személyt felhívhatja, eredménytelen felhívás esetén a végrehajtást megindítja. A végrehajtási eljárás a végrehajtási cselekmény fogantatásával indul.

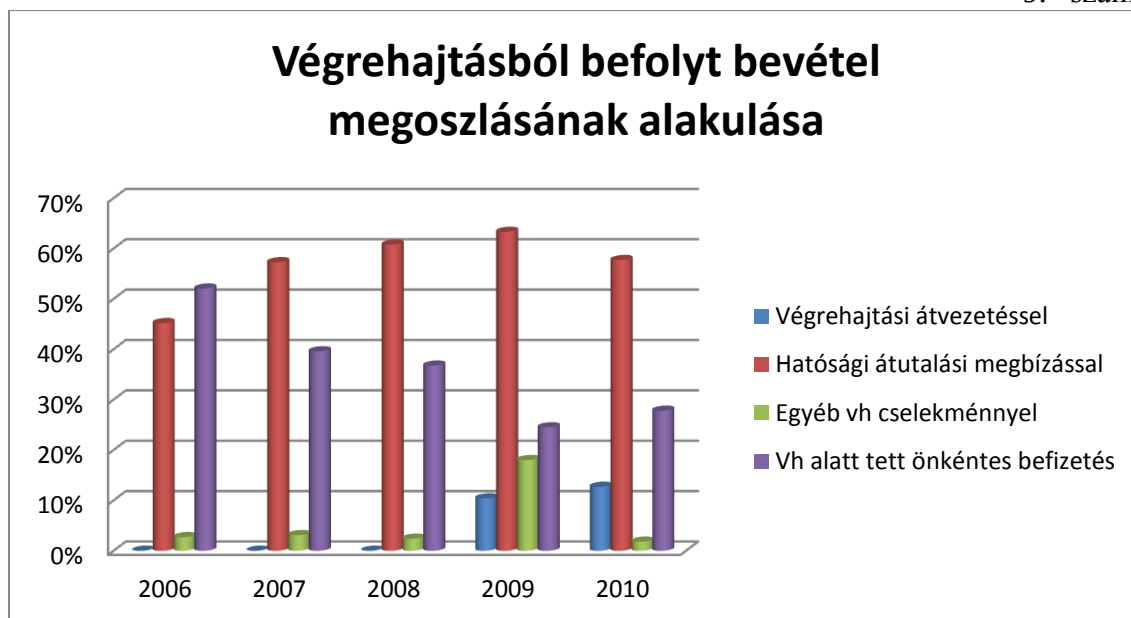
2011. évben több mint 950 ezer végrehajtási eljárást indított az adóhivatal. Az indított végrehajtások száma 21 százalékkal, míg az értékösszege 14 százalékkal haladta meg az előző évit.

A gazdasági helyzetből adódóan a behajtás folyamatosan a kisebb hátralékkal rendelkező adózók irányába tolódott el.

2012-es év első kilenc hónapjában 685 ezer eljárást indítottak az adóigazgatóságok, ezek értékösszege 771 milliárd forint, mely 3,6 százalékkal haladta meg az előző év azonos időszaki adatát.

Az egyes végrehajtási cselekmények száma jelentősen nőtt, hatékonyságuk azonban változó. A legnagyobb arányt az azonnali beszedési megbízások képviselik, a kibocsátott inkasszók értékének átlagosan 7,5 százaléka realizálódott.

9. számú ábra

Forrás: saját szerkesztés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

Több év tapasztalata alapján megállapítható, hogy a foglalási cselekményeknek az ily módon beszedhető összegeken túlmutatóan jelentős preventív hatása van. Az adósok többsége

ugyanis annak érdekében, hogy lefoglalt vagyontárgyait ne értékesítsék, az eljárás alatt megfizeti tartozását.

Sikeres végrehajtási cselekmény lett 2009-től a tartozást illetve túlfizetést mutató adófolyószámlák közötti átvezetés is.

2011-ben a legeredményesebb adminisztratív intézkedések a hatósági átutalási megbízások és a végrehajtási átvezetések (együttesen 220 milliárd forint) voltak, az ezekből befolyó bevételek növekedtek a legdinamikusabban (23 milliárd forinttal).

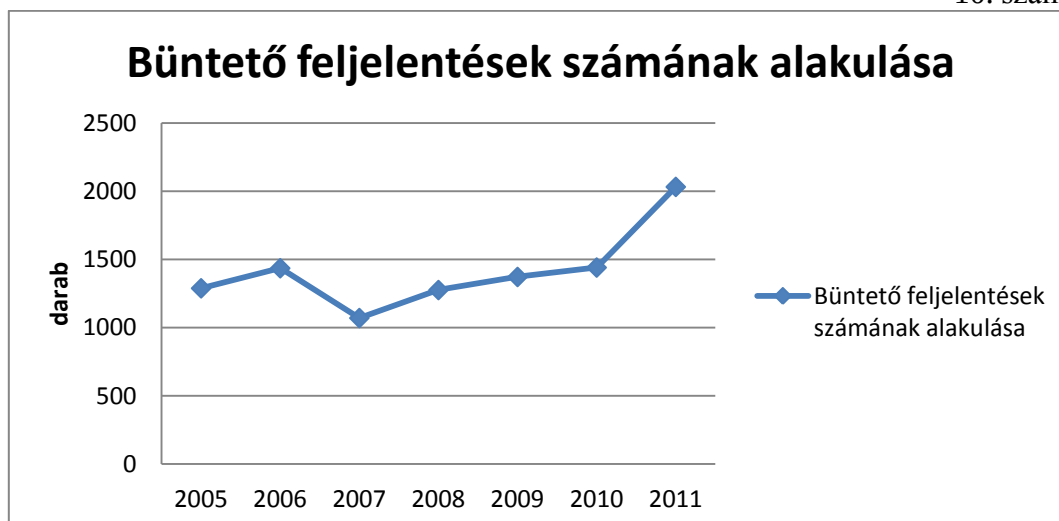
A behajthatóság romlott: 27,2 százalékról 25,6 százalékra csökkent a behajtási intézkedések alá vonható működő adózói kör összes hátralékon belüli részaránya. ennek oka lehet a működő adózókat érintő behajtási, hátralékkezelési intézkedések eredményességének javulása, valamint a pénzügyi-gazdasági válság miatt növekvő számú felszámolás-végelszámolás alatti adózókat érintő hátralékok aránya.

2012-ben (I-III. negyedévben) a kibocsátott inkasszók száma 760 ezerre nőtt, értékösszegük pedig megközelíti a kétezer milliárd forintot, így az inkasszóból behajtott tartozás közel 139 milliárd forintra növekedett.

Össességében a folyamatban lévő végrehajtások száma az egy évvel korábbiakhoz képest másfél százalékkal 342 ezerre csökkent, az érintett tartozás összege viszont mintegy 10 százalékkal, 823 milliárd forintra növekedett.

Bűncselekmények

A következő vonaldiagram azt mutatja, hogy 2005-től 2011-ig hogyan alakult az adóhivatal által megtett büntető feljelentések száma. 2007. évet leszámítva, a hét év alatt körülbelül 600 darabos növekedés mutatkozik.

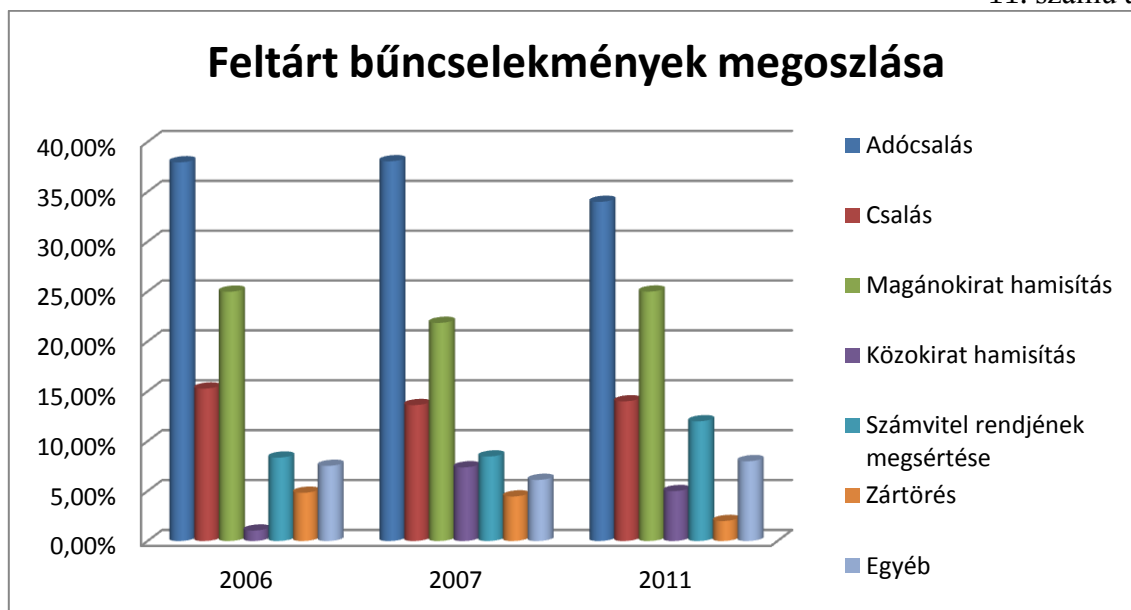

Forrás: saját szerkesztés az Apeh világa évkönyvek adatai alapján

2007. évben a büntető feljelentések száma az előző évihez képest 30 százalékkal csökkent 1436-ról 1071 darabra. Ez a tendencia elsősorban az igazgatóságok regionális átszervezésével kapcsolatos többletfeladatokra, a büntető anyagi jogszabályok változására, valamint az ellenőrzési területre háruló fokozottabb munkateherre vezethető vissza. A feljelentések számának csökkenése azt is eredményezte, hogy az adóhatóság sérelmére elkövetett bűncselekmények elkövetési értéke a 2006. évi 40 334 275 ezer forintról a 2007. évben 31 734 785 ezer forintra csökkent. A 2006. évi értéket jelentősen megemelte egy 4 857 000 ezer forint összegű feljelentés.

2011-ben a megtett büntetőfeljelentések száma 2032, amely az előző évhez viszonyítva 41 százalékos növekedést mutat. A feltárt bűncselekmények elkövetési értéke 55 800 000 ezer forint volt, amely közel 42 százalékkal magasabb, mint 2010. évben. A regisztrált elkövetési értékek legjelentősebb mértékben a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése esetén változtak, közel ötszörösére.

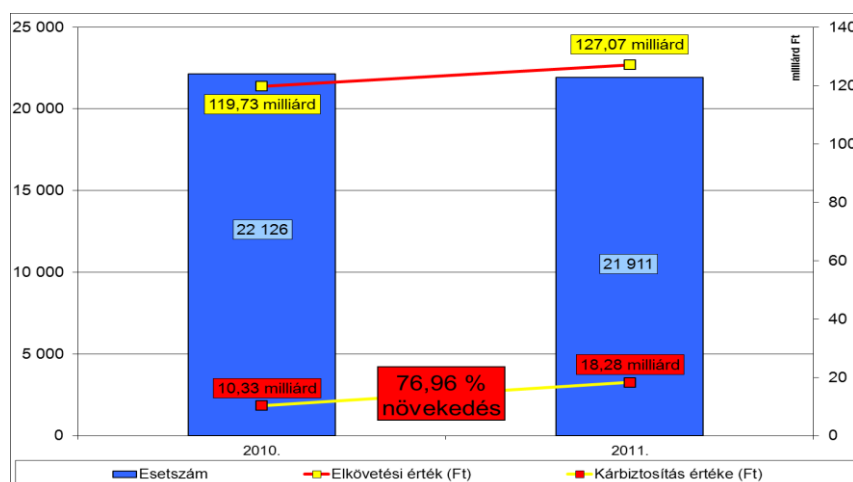
A NAV adó- és vámszervei 2012 során közel négyezer bűncselekmény gyanúját tárták fel, amely az előző év azonos időszakával közel megegyező. Ezek elkövetési értéke 45,5 milliárd forint, 6 százalékkal alacsonyabb a bázis (2011 I-III. negyedév) időszakhoz képest.

Forrás: saját szerkesztés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

A legtöbb esetben adócsalás miatt kerül sor büntető feljelentés megtételére, de jelentős arányt képvisel még a csalás és a magánokirat hamisítás is. Az elkövetett bűncselekmények döntő többsége az áfa adónemet érinti. Az elkövetési magatartások elemzése alapján megállapítható, hogy a bűncselekmények döntő többsége az adóeltitkolásra irányul. 2007-ben elkövetett 665 adócsaláshoz összesen 29 000 925 ezer forint elkövetési érték (bűncselekményenként átlagosan 43 610 ezer forint) társult.

2011-ben a Nemzeti Adó- és Vámhivatal hatáskörébe tartozó felderített bűncselekmények száma hasonlóan alakult, mint az elmúlt évben.

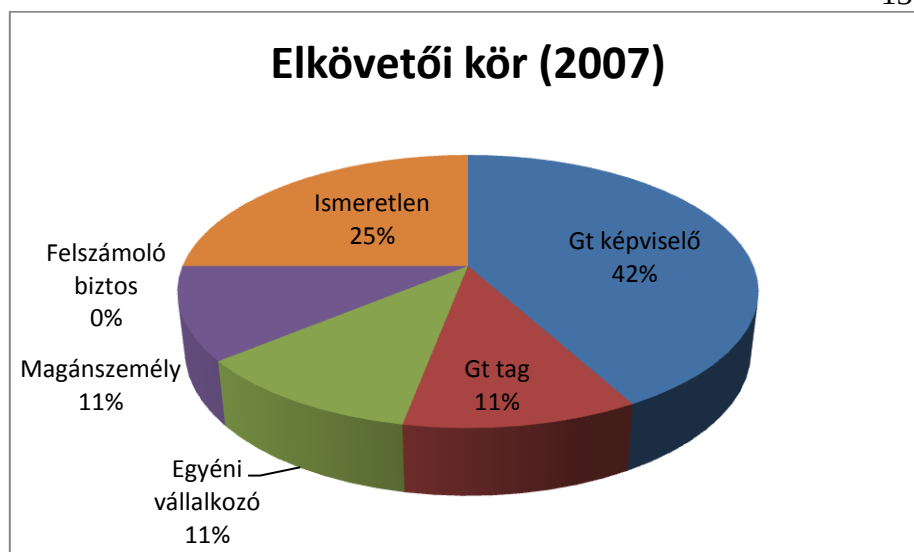
Forrás: www.nav.gov.hu

Az elkövetési érték azonban emelkedett, miközben majdnem 80 százalékkal több lett a kárbiztosítás értéke. Ez azt jelenti, hogy a pénzügyi nyomozók idén jóval több „bűnös vagyont” vontak ki a forgalomból, mint tavaly.

Az ismertté vált bűncselekmények számát a 2011. első háromnegyed éves adataihoz viszonyítva összességében megállapítható, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése, a költségvetési csalás kategóriába tartozó jogsértések, valamint a számvitel rendjének megsértése bűncselekmények száma csökkent, míg az áru hamis megjelölése bűncselekmény, valamint a csődbűncselekmények esetszáma emelkedett.

Az **elkövetői kör** megoszlásának alakulása 2007-ben kedvezőnek tekinthető abból a szempontból, hogy csökken az ismeretlen személyek aránya. 2005-ben még 42 százalékos volt, 2006-ban 36 százalék, 2007-re ez az érték már csak 25 százalék volt. A legjelentősebb arányban gazdasági társaság vezető tisztségviselője ellen kellett feljelentést tennie az adóhivatalnak.

13. számú ábra

Forrás: saját szerkesztés Apeh világa évkönyvek adatai alapján

2008-tól viszont ismét negatív trend alakult ki, ugyanis 785 bűncselekmény vonatkozásában ismeretlen tettes ellen, 748 esetben a gazdasági társaság vezető tisztségviselője ellen történt feljelentés. 2009-ben ugyanezek az adatok a következőképpen alakultak: 955 ismeretlen tettes elleni és 921 gazdasági társaság képviselője elleni bűncselekmény esetében történt feljelentés.

6. MEGÁLLAPÍTÁSOK, TAPASZTALATOK ELEMZÉSE, ÖSSZEGZÉSE

Mindenekelőtt a legalapvetőbb megállapítás, amely az eddigiek alapján tehető, hogy az adóterhelés és adózási morál között **fordított arányosság** van. Magasabb adófizetési kötelezettséghez kisebb fizetési hajlandóság társul és fordítva. Alacsony adóterhelést az adófizetők nagyobb része tartja elfogadható mértékűnek, növeli a vállalkozások versenyképességét és jövedelemtermelő képességét, ez pedig automatikusan javítja az adófizetési morált.

Magyarországon jellemző adózási morál okait kutatván három fontos tényezőt határoztam meg, amelyek - az adóterhelés nagysága mellett természetesen - a leginkább rányomják bélyegüket az adómorálra. Ezek a történelmi kor, a kultúra és a társadalom.

Gondoljunk csak arra, hogy az **ország történelmének** mekkora részét töltötte egy másik nép fennhatósága alatt (pl. Habsburg Birodalom, német vagy szovjet megszállás). Egy felülről irányított országban, ahol idegenek adóztatják az ország népét egyértelműen kialakul egy ellenállás a legfelső hatalommal szemben. Teljesen érthető, hogy nem szívesen fizették a magyarok azért az adót, hogy a Habsburg ház fényűzését és háborúit támogassa.

Másrészről, ahogyan a dolgozatban is bemutattam Mária Terézia kora (XVIII. század) óta „úri szokás” adót nem fizetni (részben a fentebbi okfejtés alapján érthető módon). A nemesi adómentesség ugyan a reformkorban eltörlésre került, a mentalitás megmaradt. Remekül bizonyítja ezt, hogy az állam kijátszása volt a cél például a Kádár-érában (XX. század) is, (az akkori tömör megfogalmazás szerint: Ezeknek?). Ebben pedig egyértelműen megnyilvánul egy alapvető **kulturális probléma**. Természetesen közeledhetünk az időben: például ahogyan a dolgozatomat is kezdtem a környezetemben végzett felméréssel, ma sincs másképpen a helyzet, még mindig nem szeretünk adót fizetni.

Annak viszont, hogy ma miért nem szeretünk adót fizetni, nehezen lehet az oka az, hogy a Habsburg uralom idején kinek és mennyi adót kellett fizetni. Sokkal inkább például, hogy bizonyos rétegek kivonják magukat az adózás alól, és a rendes adófizető alanyokra hárul az egyenlőtlen adóteher. Ez pedig társadalmi probléma, amíg nem érezzük magunkat egy nagy egész részeként, akiknek az adóbefizetésére ugyanakkora szükség van, mint a szomszéd

adójára, addig hiába is van egykulcsos személyi jövedelemadó. Tehát az adózó nem csak azt érzi, hogy ő mennyi adót fizet, hanem azt is méri, hogy mások mennyi adót fizetnek.

Minden bevalláson alapuló adó nagy kísértésnek teszi ki az adózót. A bevallás lelkiismeretlensége a becsületes adózók túlterheléséhez vezet, mivel a be nem folyó állami bevételek az adókulcsok emelését vonják maguk után, így az adócsaló nemcsak az államot, hanem becsületes adótársait is megkárosítja.

Véleményem szerint amíg az egyéneket nem sikerül adótudatosságra nevelni, addig nem várhatunk változást a társadalom adózási moráljában.

Másrészről Magyarországot nemzetközi viszonylatban vizsgálva az mondható el, hogy a hasonló fejlettségű országoknál magasabb a társadalom adóterhelése. Szerintem, mivel ezt érzékeli is az egyén, amikor körbenéz a szomszédos országokban, még kevésbé nő az esély az adózási morál javulására.

Harmadrészről azt sem szabad elfelejteni, hogy az emberek többségének fogalma sincs, hogy a befizetett adójával pontosan mi lesz, mire fordítják. Úgy érzi, hogy ő abból semmit – vagy csak keveset - kap vissza, ezt megelégteli egy idő után és elkezdi keresni az adóelkerülés lehetőségeit.

Ma sajnos adózó és adóhatóság ellenségként áll szemben, Hiányzik az adómorálhoz megkívánt kölcsönös bizalom. A hiba mindkét félnek egyaránt felróható. Az adózó teljesen értéktelen vallomásokkal, nyilvánvaló kibúvási szándékával a pénzügyi hatóságokat bizalmatlanná teszi a tisztességes adózókkal szemben is. A pénzügyi hatóság részéről elkövetett hibák pedig megfosztják az adózót bizalmától. (Mahler, 1925)

Az adómorál megváltoztatása hosszú távon nyilvánvalóan elkerülhetetlen, addig azonban kizárólag az adóhatósági szigorak van fegyelmező ereje. Az adófizetési hajlandóság biztosításában egyébként is a fenyegetettség érzése a legnagyobb ösztönző, felmérések szerint ellenőrzés és szankcionálás nélkül az emberek háromnegyede egy vasat sem fizetne. Az adócsalási hajlam függ az érte kiszabható büntetés nagyságától és a lebukás valószínűségétől.

A fenyegetettség miatt kikényszerített adófizetésnél egyértelműen kedvezőbb volna az önkéntes jogkövetésre hagyatkozni, ám az adómorál növelése hosszú, „macerás” folyamat.

A véges kapacitással működő adóhatóság ezért kockázatelemzéssel választja ki az ellenőrizendő területeket, ott kutakodik, ahol egységnyi befektetett energiával a legnagyobb hasznot reméli.

7. JAVASLATOK A KORSZERŰ ADÓZTATÁSHOZ, AZ ADÓZÁSI MORÁL JAVÍTÁSÁHOZ

Hogyan korszerűsítsük az adóztatást és javítsuk az adózási morált? Véleményem szerint nem kell új ideológiákat és nagy terveket készíteni ezek megvalósításához, a már meglévő programokat kellene kitartóan, célirányosan és türelemmel véghezvinni. Ilyenek például a Nemzeti Adó- és Vámhivatal által rendszeresen kiadott négy évre szóló stratégiák. Ezekben megfogalmazott célok, tervek megvalósítása útján elérhetővé válhat egy korszerű adóztatási rendszer, valamint javulhat az adózási morál.

Az ügyfelek önkéntes jogkövetését és adózási hajlandóságát a kötelezettségek teljesítését elősegítő szolgáltatások fejlesztésével, az ügyintézés egyszerűbbé, kényelmesebbé tételével és célirányos kommunikációval kellene ösztönözni, segíteni.

Törekedni kell az egyszerűsített adózási módozatok körének szélesítésére valamint a lehetőségekhez képest csökkenteni az adminisztrációs terheket.

Közérthető információközvetítést és tájékoztatást kell biztosítani a partnerek részére. Hangsúlyos külső kommunikációval lépéseket kell tenni az adótudatosság növelése érdekében. Erre kiváló példa a 2009 elején az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal által először rendezett középiskolásoknak szóló országos adóismereti vetélkedő, a **RangAdó**. Célja a diákok adózási ismereteinek megalapozása, bővítése mellett az arányos közteherhivatal, a társadalmi biztonság, az egyenlőség és a szolidaritás értékeinek megismertetése volt.

A versenyen 194 középiskola 664 csapata indult, összesen 3320 tanulóval. A diákok a részvételük során megismerkedhettek –többek között- adózástörténeti érdekességekkel, a magyar adórendszer felépítésével, valamint az adózók jogaival és kötelezettségeivel.

Megemlíteném, hogy a versenyen személyesen én is részt vettem akkori középiskolás osztálytársaimmal egy ötfős csapatban, „A PEHesek” néven. A verseny három internetes fordulóból állt, ahol nagyon jól szerepeltünk, de a régiós döntőbe nem kerültünk be.

A sikerre való tekintettel 2009 szeptemberében újra kiírták a versenyt, amelyre csaknem félezer csapat jelentkezett.

2009 májusában született meg **AdóManó** figurája, amellyel az adóhivatal a 6-12 éves korosztályt célozta meg. AdóManó megjelent mesékben, ajándéktárgyakon sőt képregény is készült a főszereplésével.

AdóManó célja, hogy megismertesse a gyerekekkel az adózás, a közös pénz lényegét, értelmét.

Ezen kezdeményezések célja a fiatalok adótudatosságra nevelése.

A két fentebb említett program sajnos nem működött sokáig. Az ötlet és a megvalósítás is jó kezdeményezés volt, mindezek ellenére 1-2 év után feledésbe merültek. Újabb és újabb próbálkozások természetesen vannak, a NAV honlapján jelenleg is található egy teljeskörű tájékoztató középiskolásoknak - „nem középiskolás fokon” - az adózással kapcsolatos szinte minden témában.

Preventív ellenőrzésekkel segíteni kell a helyes gyakorlatok kialakítását. A hatósági eszközök törvényes alkalmazásával következetesen fellépni mindazokkal szemben, akik nem teljesítették kötelezettségüket. Továbbá törekedni kell arra is, hogy visszatartsuk azokat, akik hajlamosak hasonló kockázatvállalásra.

Mindezen programok és feladatok nem azonnal, hanem egy lassú folyamat részeként fogják elérni céljukat, ezért kitartó munka és idő kell, hogy jelentős változások történjenek.

IRODALOMJEGYZÉK

1. 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
2. 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
3. APEH világa évkönyv 1999
4. APEH világa évkönyv 2000
5. APEH világa évkönyv 2001
6. APEH világa évkönyv 2002
7. APEH világa évkönyv 2003
8. APEH világa évkönyv 2004
9. APEH világa évkönyv 2005
10. APEH világa évkönyv 2006
11. APEH világa évkönyv 2007
12. APEH világa évkönyv 2008
13. APEH világa évkönyv 2009
14. Benno Torgler: Tax Morale: Theory And Empirical Analysis of Tax Compliance, Doctoral Dissertation, Universität Basel 2003
15. Bulletin 2010 APEH Közép-magyarországi Regionális Főigazgatósága
16. Bulletin 2011 Nemzeti Adó- és Vámhivatal
17. Bulletin 2011 NAV Közép-magyarországi Regionális Adó Főigazgatósága
18. Burján Ákos - Dr. Szabellédi István - Sztanó Imre - Tóth József: Adók és támogatások alapjai, SALDO 2007
19. Dr. Bozsik Sándor – Dr. Fellegi Miklós: Adózási ismeretek, Miskolci Egyetem GTK 2010
20. Hetényi István: Adózási dilemmák. Fejlesztés és Finanszírozás 2004/3
21. Ilonka Mária: Az adózás története az őskortól napjainkig, Nemzeti Tankönyvkiadó 2004
22. Kállai Lajos - Sztanó Imréné, Adók, Illetékek, Járulékok és Vámok, SALDO 2002
23. Magyar Értelmező Kéziszótár, Merényi Könyvkiadó
24. Dr. Mahler Sándor: Erkölcs és pénzügyek, Budapest 1925
25. NAV Képzési, Egészségügyi és Kulturális Intézete által kiadott Tájékoztató, 2012
26. Pokol Béla Morálméleti tézisek: összefoglalás, Jogelméleti Szemle, 2009/3
27. Rubicon történelmi magazin: Adók és adófizető 2012/6
28. Száray Miklós – Kaposi József Történelem IV. Nemzeti Tankönyvkiadó 2006

29. Száray Miklós Történelem III. Nemzeti Tankönyvkiadó 2007
30. Tímár Edit: Adóhivatali alapismeretek 2010
31. Vígvári András: Közpénzügyeink, KJK, 2005

Internetes források:

1. Dr. Juhász István: Az adózás története:
http://5mp.eu/fajlok/msc/adotortenelem_2_www.5mp.eu_.pdf [Letöltés: 2012. szeptember 18]
2. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel31007.pdf> [Letöltés: 2012. szeptember 25]
3. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_qli001.html [Letöltés: 2012. október 8]
4. <http://www.mszosz.hu/files/1/34/frissberestablak.pdf> [Letöltés: 2012. október 8]
5. <http://www.vg.hu/gazdasag/adozas/muszaj-lesz-csokkenteni-az-adot-345874> [Letöltés: 2012. szeptember 26]
6. <http://www.kormany.hu/download/4/3e/10000/Ad%C3%B3rendszer%20-%20elmarad%C3%A1sban.pdf> [Letöltés: 2012. szeptember 26]
7. http://www.nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/adotablak/sav.html?query=ad%C3%B3t%C3%A1bla [Letöltés: 2012. október 2]
8. http://www.nav.gov.hu/nav/bunugy/eredmenyeink/bf_eredmenyei_2011.html [Letöltés: 2012. október 23]
9. http://www.nav.gov.hu/data/cms257714/NAV_Evkonyv_2011.pdf [Letöltés: 2012. október 23]
10. http://www.nav.gov.hu/data/cms201673/nav_vilaga.pdf [Letöltés: 2012. október 23]
11. <http://blog.ucmsgroup.hu/az-adovaltozasok-hatasa-az-adomoral-tekinteteben/> [Letöltés: 2012. november 6]

MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet: Adótáblák, bruttó átlagkeresetek és fizetendő adó összegének alakulása

Jövedelem	Év	Adókulcs (%)	Éves bruttó átlagkereset	Fizetendő adó	Szja/kereset
	2012	16			
	2011	16	2 557 200	409 152	16,00%
0 - 5 000 000	2010	17	2 430 300	413 151	17,00%
5 000 001 -		32			
0 - 1 900 000	2009	18	2 398 044	521 296	21,74%
1 900 001 -		36			
0 - 1 700 000	2008	18	2 387 304	553 429	23,18%
1 700 001 -		36			
0 - 1 700 000	2007	18	2 220 048	493 217	22,22%
1 700 001 -		36			
0 - 1 550 000	2006	18	2 054 868	460 752	22,42%
1 550 001 -		36			
0 - 1 500 000	2005	18	1 899 780	421 916	22,21%
1 500 001 -		38			
0 - 800 000	2004	18	1 748 100	420 278	24,04%
800 001 - 1 500 000		26			
1 500 001 -		38			
0 - 650 000	2003	20	1 646 244	458 498	27,85%
650 001 - 1 350 000		30			
1 350 001 -		40			
0 - 600 000	2002	20	1 469 436	407 774	27,75%
600 001 - 1 200 000		30			
1 200 001 -		40			
0 - 480 000	2001	20	1 242 696	344 078	27,69%
480 001 - 1 050 000		30			
1 050 001 -		40			
0 - 400 000	2000	20	1 051 740	280 696	26,69%
400 001 - 1 000 000		30			
1 000 001 -		40			
0 - 400 000	1999	20	926 244	237 873	25,68%
400 001 - 1 000 000		30			
1 000 001 -		40			
0 - 250 000	1998	20	813 168	237 136	29,16%
250 001 - 300 000		22			
300 001 - 500 000		31			
500 001 - 700 000		35			
700 001 - 1 000 000		39			
1 000 001 -		42			
0 - 250 000	1997	20	687 240	188 534	27,43%
250 001 - 300 000		22			

300 001 - 500 000		31			
500 001 - 700 000		35			
700 001 - 1 000 000		39			
1 000 001 -		42			
0 - 150 000	1996	20	562 044	176 799	31,46%
150 001 - 220 000		25			
220 001 - 380 000		35			
380 001 - 550 000		40			
550 001 - 900 000		44			
900 001 -		48			
0 - 110 000	1995	0	466 800	116 220	24,90%
110 001 - 150 000		20			
150 001 - 220 000		25			
220 001 - 380 000		35			
380 001 - 550 000		40			
550 001 -		44			
0 - 110 000	1994	0	407 268	92 407	22,69%
110 001 - 150 000		20			
150 001 - 220 000		25			
220 001 - 380 000		35			
380 001 - 550 000		40			
550 001 -		44			
0 - 100 000	1993	0	326 076	69 127	21,20%
100 001 - 200 000		25			
200 001 - 500 000		35			
500 001 -		40			
0 - 100 000	1992	0	267 528	48 635	18,18%
100 001 - 200 000		25			
200 001 - 500 000		35			
500 001 -		40			
0 - 55 000	1991	0	215 208	39 467	18,34%
55 001 - 90 000		12			
90 001 - 120 000		18			
120 001 - 150 000		30			
150 001 - 300 000		32			
300 001 - 500 000		40			
500 001 -		50			
0 - 55 000	1990	0	161 352	26 656	16,52%
55 001 - 90 000		15			
90 001 - 300 000		30			
300 001 - 500 000		40			
500 001 -		50			
0 - 55 000	1989	0	126 852	17 237	13,59%
55 001 - 70 000		17			
70 001 - 100 000		23			
100 001 - 150 000		29			

150 001 -	240 000		35			
240 001 -	360 000		42			
360 001 -	600 000		49			
600 001 -			56			
0 -	48 000	1988	0	107 616	14 685	13,65%
48 001 -	70 000		20			
70 001 -	90 000		25			
90 001 -	120 000		30			
120 001 -	150 000		35			
150 001 -	180 000		39			
180 001 -	240 000		44			
240 001 -	360 000		48			
360 001 -	600 000		52			
600 001 -	800 000		56			
800 001 -			60			